Antoninus in 2. *par. tit.* 12. *cap.* 1. Pertinax enim idem est ac durus, irrevocabilis, indocilis, obstinatus : ut dicit glossa *in Clement. unic.* §. Porrò in verb. *Pertinaciter*, *de Summâ Trinitate & Fide Catholicâ* ; & dicitur pertinax, quasi propositi tenax seu multùm tenax. Facit text. *in l.* 5. §. *Tutore ff. de suspect. Tutor.*

23 Hinc Doctores Catholici cautè in principio vel in fine librorum suorum consueverunt apponere protestationem, quòd omnia eorum dicta aut scripta correctioni Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ subjiciunt ; & per hoc evitant omne periculum hæreticæ pravitatis : licèt in eorum scriptis aliqui sint errores ab Ecclesiâ damnati, prout fecit Abbas Joachimus dictans epistolam propriâ manu subscriptam in quâ firmiter confessus fuit, se illam Fidem tenere quam Romana tenet Ecclesia : quæ, disponente Domino, cunctorum Fidelium Mater est & Magistra : ut dicitur in textu *ad fin.* & notant Butr. hic *n.* 27. plenè Cardin. *in Clement.* 1. §. *Porrò n.* 50. *de Summâ Trinitate & Fide Catholicâ decis. cons.* 8. *Gravia sunt*, *n.* 128. *vol.* 1. dicens de hoc esse textum apertum ; & ad litteram in hoc cap. Navarr. *cons.* 6. *hypotes. n.* 14. *de Hæretic.* Joan. à Royas in tract. *de Hæretic. par.* 1. *n.* 62. & hanc cautelam tradidit Barthol. Veronensis *cautelâ* 115. Tenor autem Epistolæ Abbatis Joachimi est ejusmodi.

25 UNIVERSIS QUIBUS LITTERÆ ISTÆ ostensæ fuerint : Frater Joachim dictus Abbas de Flore, æternam in Domino Salutem.

Sicut ex Litteris D. Papæ q. Clementis : quæ apud nos sunt, percipi potest ex Mandato D. Papæ Lucii & D. Papæ Urbani nisus sum aliqua scriptitasse ; & hucusque, quod occurrit ad gloriam Dei scriptitare non desino. Denique librum concordiæ quinque luminibus comprehensum, expositionem Apocalypsis octo partium titulis insignitam, Psalterium decem chordarum tribus voluminibus incisum : prout Deus meliùs inspiravit & facultas ingenii afficit, ad consummationem conduxi : præter alia quæ in parvis libellis, seu contrà Judæos seu contrà Catholicæ Fidei adversarios comprehendi. Et dùm sum in hoc corpore præservatus, ad ædificationem Fidelium Christi & maximè Monachorum, dare operam non postpono. Quia verò pro angustiâ temporum non potui hucusque opuscula ipsa præter librum concordiæ Apostolico culmini præsentare ; ut ab eo corrigerentur, si qua ibi (quod non abnuo : etsi mihi conscius non sim) occurrerint corrigenda ; & incertus est homini numerus dierum suorum : si me contigerit priùs egredi ex hac luce, quàm possim secundùm quod accepi in mandatis : siquidem eâ conditione suscepi dictanda, ut omnes quidem libros ei cui datum est omnimodè Magisterium, præsentarem : Rogo ex parte Dei Omnipotentis Coabbates meos & Priores & cæteros Fratres metuentes Deum ; & ea quâ posse videtur autoritate præcipio : quatenùs præsens scriptum aut exemplar habentes secum : ac si pro testamento opuscula quæ hactenùs confecisse videor ; & si quid me de novo usque ad diem obitûs mei contigerit scriptitare, quàm citiùs potuerint collecta omnia relictis in salvâ custodiâ exemplaribus, Apostolico culmini repræsentent : recipientes ab eâdem Sede vice meâ correctionem ; & exponentes ei meam circà ipsam devotionem & Fidem ; & quòd ea semper paratus sim, quæ ipsa statuit vel statuerit, observare ; nullamque meam opinionem contrà ejus defendere Sanctam Fidem : credens ad integrum quæ ipsa credit & tam in moribus quàm in Doctrinâ suscipiens correctionem ; abjiciens quod ipsa abjicit : susciptens quod suscipit ipsa : credens firmiter non posse portas inferi prævalere adversùs eam ; & si ad horam turbari & procellis agitari contingat : non deficere Fidem ejus usque ad consummationem sæculi.

Hoc scriptum feci ego Joachim Abbas ; & propriâ manu roboravi, anno Dominicæ Incarnationis 1200. *& sic me tenere confiteor : sicut in eo continetur.*

26 Stante igitur hac protestatione : Joachim non fuit hæreticus, sed erraticus ; quia noluit discedere à Christo, secundùm ea quæ tradit Bald. *in cap.* 1. *n.* 1. *suprà eod.* & ita declaravit Honorius Papa III. anno Domini 1221. ad supplicationem Abbatum & Conventuum de Ordine Floris : cujus declaratio extracta ex Registro ejusdem Honorii in Bibliothecâ Vaticanâ, sic se habet : *Honorius &c. Cusentino Archiepiscopo & Episcopo Bisiniacensi : ex parte & infrà. Licèt igitur prædictus libellus sive tractatus, condemnatus fuerit in Concilio memorato, quia tamen idem Joachim omnia scripta sua Romano mandavit Pontifici assignari Apostolicæ Sedis Judicia approbanda seu etiam corrigenda : dictans epistolam, cui propriâ manu subscripsit : in quâ firmiter est confessus, se illam Fidem tenere : quæ disponente Domino cunctorum Fidelium Mater est & Magistra. Fraternit. V. per Apostolica scripta mandamus, quatenùs per totam Calabriam faciatis publicè nunciari quòd eum verum Catholicum reputamus ; & Regularem observantiam quam instituit, salutarem : eos qui Ordini memorato ex hoc detrahere vel insultare præsumpserunt modo præmemorato sub Apostolicâ observantiâ castigantes. Datum Later.* 13. *Kal. Januarii anno* 5.

27 Septimò nota ex primâ parte textûs, duos errores istius Abbatis Joachim. Primus error fuit, quia redarguebat de hæresi Petrum Lombardum Sententiarum Magistrum : qui *lib.* 1. *sentent. dist.* 5. dixerat, quòd summa quædam res est Pater & Filius & Spiritus Sanctus ; & illa non est generans, neque genita, neque procedens ; ex hoc enim Joachimus arguebat Petrum astruere quaternitatem : quod est falsum. Secundus error fuit in unione substantiæ Divinæ, quoad Personas Trinitatis : quam unionem ipse Joachim asserebat non veram & propriam ; sed quasi collectivam & similitudinariam ; & utrumque errorem damnat Concilium & Joachimi fundamenta evertit : ut in textu ; & notat Hostiensis in princ. & Joan. Andr. *n.* 19. *in verb. Quaternitas* : ubi de primo errore & *n.* 6. *in verb. potissimùm* : ubi de 2.

28 Ultimò nota ex secundâ parte textûs, doctrinam impii Almarici fuisse damnatam à Concilio, quod eâ potissimùm de causâ fuit ab Innocentio III. celebratum. Cur autem Concilium apellet hanc doctrinam non tam hæreticam quàm insanam : facilè intuebitur qui ipsius Almarici errores legerit. Fuit Almaricus natione Gallus, patriâ Carnotensis, Lutetiæ Parisiorum impietatis Doctor : inter Vesanos mentis ejus errores recensentur præcipui, qui sequuntur : Primò, dicebat Corpus Christi non aliter esse in pane Altaris quàm in alio pane & in qualibet aliâ re : transubstantiationem denegans. Secundò, Deum sic locutum fuisse in Ovidio sicut in Augustino. Tertiò, negabat resurrectionem corporum, Paradisum & infernum ; sed qui in se Dei cognitionem haberet, illum habere quoque in se Paradisum ; qui contrà mortale peccatum haberet, eundem infernum habere in se : non aliter quàm dentem putridum in ore. Quartò, Altaria Sanctis dicata & Imagines thurificare Sanctorumque invocationes, idololatriam esse asserebat. Quintò, non solùm cum Armenis Adam & Hevam nunquam carnali copulâ jungendos si permansissent in statu illo in quo Deus illos creavit ; verum etiam sexuum differentiam nullam, sed hominum multiplicationem æquè ac Angelorum futuram affirmabat. Sextò, asserebat Deum non videri in se sed in creaturis, sicut lumen in aëre. Septimò, illud quod aliàs est peccatum mortale : factum in charitate non esse peccatum, impunitatem peccatorum promittens. Octavò, affirmabat ideas quæ sunt in mente Divinâ, & creare & creari posse ; cùm tamen secundùm Augustinum in mente Divinâ nihil sit nisi æternum & incommutabile. Nonò, somniabat mentem contemplativi vel Beati perdere suum esse in proprio genere & redire in illud esse ideale : quod habuit in mente Divinâ. Decimò, docebat omnes creaturas in fine in Deum redire & in ipsum converti ; ut sint unum individuum cum ipso : undè per consequentiam negabat in resurrectione duplicem fore sexum. De his & pluribus aliis vesanis erroribus, unà cum complicibus ab Episcoporum & Theologorum Parisiensium Concilio convictus : ex mœrore animi interiit ejusque cadaver Jussu Philippi Gallorum Regis posteà exhumatum & flammis exustum est anno Domini 1208. Suprà scriptas hæreses recenset Prateolus *de Sectis hæretic. l.* 1. & ex Chronico Summorum Pontificum viginti errores hujus Almarici colliguntur. Sex refert Vincentius in Speculo historiali *lib.* 30. *cap.* 7. quorum etiam meminit Eymericus in Director. Inquisit. *par.* 2. *qu.* 7. *num.* 3. & nonnullas referunt Genebrardus *l.* 4. *Etymologiarum.* S. Antoninus *p.* 4. *tit.* 11. *cap.* 7. § 1. *vers. Reprobatur etiam.* Hostiensis hic *n.* 16. & 12. Joan. Andr. *n.* 36. & 37. Bellarm. *n.* 9. & Butr. *n.* 29. Vide notas ad Concilium Lateranense IV. *tom.* 3. *Conciliorum, par.* 2. *pag.* 697. *litterâ* F.

DE CONSTITUTIONIBUS

Ex Concilio Meldensi.

CAPUT I.

CAnonum Statuta custodiantur ab omnibus. Et nemo in actionibus vel Judiciis Ecclesiasticis, suo sensu ; sed eorum autoritate ducatur.

SUMMARIUM.

1. INtellectus varii ad hoc capitulum ; & *n. seqq. usque ad n.* 10.
   Canonum Statuta de quibus loquitur hæc Constitutio : quot modis accipiantur, ibid.
2. *Præcepta moralia Legis veteris immutabilia sunt.*
3 *Præcepta cæremonialia fuerunt viva usque ad Passionem Christi : mortua deinceps & mortifera post divulgationem Evangelii.*
4 *Præcepta judicialia evacuata sunt per adventum Christi ; & quamvis non sint mortifera, sunt tamen mortua.*
5 *Infideles ad Fidem & Observantiam novæ Legis non coguntur inviti & n.* 78. *&* 88.
6 *Constitutiones Canonum ligant omnes ; & eorum ritu tam in procèdendo, quàm in decidendo, Judicia sunt regulanda.*
7 *Actionis verbum hic positum, quo sensu accipiatur ; & num.* 9.
8 *Canones transgredi non licet in Ecclesiasticis negotiis, vel judiciis ; & proprium sensum sequi.*
9 *Constitutiones Canonicæ ab omnibus sunt servandæ tam in foro externo, quàm in foro conscientiæ,*
10 *Meldensis Concilii causa & autoritas quæ.*
11 *Canonis appellatione in latiori significatione venit omnis Constitutio Ecclesiastica ; & n.* 18.
12 *Rex Angliæ, si de Jure faciat mentionem : de suo Jure Regio intelligitur.*
13 *Conciliorum Provincialium Decreta in Gregorianâ compilatione inserta, vim habent generalium Constitutionum.*
14 *Concilia Provincialia etiam per Sedem Apostolicam confirmata, regulariter non obligant extrà Provinciam ; & num. seqq.*
15 *Confirmatio dat robur actui confirmato, sed illum non extendit.*
16 *Rex in suo Regno est Monarcha & totum continens.*
17 *Papæ Jurisdictio non restringitur ad limites alicujus Territorii.*
18 *Decretalis Epistola, Decretum, Dogma, Mandatum, interdictum & Sanctio : in quibus differant.*
19 *Canon strictè accipitur pro Constitutione in generali Concilio editâ.*
20 *Canones, qui dicantur ex stilo Concilii Tridentini.*
21 *Canonis nomine frequentiùs usurpantur Constitutiones in corpore Juris clausæ ; & num. seqq.*
22 *Juris Canonici corpus, quæ complectatur ; & num.* 46.
23 *Clausula*, in his quæ sacris Canonibus, Tridentini Concilii Decretis & Constitutionibus Apostolicis non adversantur ; *de quibus Canonibus intelligatur.*
24 *Declarationes Apostolicæ, an dicantur Statuta Canonum ; & n. seqq. usque ad n.* 27.
   Statuere ex propriâ significatione, est Jus novum inducere, ibid.
25 *Canones Fidei non continent Jus novum, sed Juris Divini declarationem.*
26 *Statuere & decernere, se compatiuntur etiam cum verbo declarare.*
27 *Canonum appellatione, an veniant Statuta Episcopi ; & num. seq. usque ad n.* 37.
28 *Quid in materiâ odiosâ & pœnali. Et quid in materiâ favorabili, n.* 30.
29 *Jus municipale non est Jus commune.*
31 *Canonis appellatione in materiâ favorabili venit etiam Constitutio Capituli ; & n.* 33.
32 *Absolvere potest inferior ab excommunicatione latâ à Canone tam Papæ, quàm Episcopi ; si illius conditor absolutionem sibi non reservavit.*
33 *Dispensare qui potest super irregularitate impositâ à Canone, potest dispensare cum Monacho irregulari ex celebratione post incursam excommunicationem latam ex Constitutione Ordinis.*
34 *Conciliorum Provincialium Decreta, an possint Canones appellari.*
35 *Canonis appellatione indistinctè venit Statutum Episcopi, si à Papa sit confirmatum.*
36 *Et idem si Statutum sit secundùm terminos Juris communis.*
37 *Gratiani dicta non sunt pro Canonibus recipienda.*
38 *Leges Civiles in volumine Decreti inserta : si sint contrariæ Canonibus, non sunt servandæ in foro Ecclesiæ ; & n.* 45.
39 *Nec censentur canonizatæ, nisi quæ à Papa Canonibus inserantur.*
40 *Rubricæ Decreti non sunt autenticæ exceptâ primâ ; & & n. seqq.*
41 *An illarum autor fuerit Gratianus.*
42 *Rubrica prima Decreti, quo sensu dicatur autentica.*
43 *Palæa non habent Canonis autoritatem : undè dictæ ; & quis fuerit illarum autor.*
44 *Gratianus quid egerit coram Pontifice, ut se Decreti autorem ostenderet.*
45 *Leges Civiles Canonibus non contrariæ servari debent, etiam in foro Ecclesiæ.*
46 *Decreti liber, in quibus hodiè intelligatur approbatus.*
47 *Canones omnes sunt in Præcepto.*
48 *Canonum transgressores, eo contemptu vel neglectu ; aut concupiscentiâ : qualiter peccent & puniantur.*
49 *Causæ Ecclesiasticæ, decidendæ sunt secundùm Canones & non secundùm Leges.*
50 *Causa etiam in foro sæculari, secundùm Canones est decidenda ; si de re Ecclesiasticâ agatur actione reali ; secùs si actione personali.*
51 *Sed in præparatoriis Judicii indistinctè servandæ sunt Leges fori, ubi causa ventilatur.*
52 *Judex an debeat judicare secundùm conscientiam, an verò secundùm acta, & probata ; & n. seqq.*
53. *Judicis conscientia triplex.*
54 *Princeps judicare potest secundùm conscientiam, adhibitâ tamen cautelâ hic positâ.*
55 *Constitutiones Canonicæ ligant omnem creaturam ; Et an hoc sit restringendum ad subditos : ibid. & num. seq. usque ad n.* 93.
56 *Canonum Conditori & Vicario Creatoris subjecta est omnis creatura.*
57 *Princeps non astringitur Legibus suis vel Prædecessorum, vi coactivâ ; astringitur tamen vi directivâ rationis Jure naturali & Divino ; & n. seqq. usque ad num.* 62.
58 *Prædecessorum suorum Statuta custodiat, quia sua à successoribus desiderat Mandata servari.*
59 *Lex non habet vim coactivam, nisi à Principis potestate.*
60 *Papa quamvis non constringatur Lege positivâ : astringitur tamen mente Legis & æquitate naturali, determinante aliquid circà peccatum.*
61 *Papa an ligetur c. Omnis utriusque, de pœnit. & remiss.*
62 *Nemo cogitur à seipso, sed tamen à seipso dirigitur & obligatur.*
63 *Nulla autoritas vel Senatus potest facere, quin Princeps sit animal rationale ; vel ut sit solutus legibus naturæ.*
64 *Pagani & Infideles, an & in quibus subsint Jurisdictioni Ecclesiæ & n. seqq. usque ad n.* 93.
65 *Oves Christi, sunt omnes tam Fideles, quàm Infideles per creationem : licèt non sint de ovili Ecclesiæ.*
66 *Papa non solùm super Fideles ; sed etiam super Infideles Jurisdictionem habet de Jure : licèt non de facto.*
67 *Gentilis potest licitè puniri per Papam si contrà Legem*

dientia & mortale peccatum ; & talis dicitur transgressor & punitur pœna depositionis, *c. Dudum il. 2. de elect. & §. ult 4. dist.* & consentit glossa *in c. Generali, in ver. inhibemus, de elect. lib. 6.* & Anchar. hic *n.* 82. Subdunt tamen Collectar. & Bellarm. hujusmodi contemptum non convinci de æquitate : nisi post monitionem, secundùm eaquæ colligit idem Collect. in *c. Novit. de judic.* Aut denique venit quis contra Canones, propter concupiscentiam, vel iram, aut negligentiam ; & non dicitur transgressio, nec per consequens peccatum mortale ut post D. Thomam notat Archid. in *c. Quicumque, 81. dist.* sed ad hoc vide tu Abb. hic *n.* 9. quod infrà attingam, *n.* 107. in septimâ declaratione ; & adde secundùm Compostell. hic *n.* 1. quòd qui Canones non habet, redarguendus est de neglectu : qui habet & non servat, de temeritate increpandus est, *c. Si decreta, 20. dist.* Qui verò in contemptum Ecclesiæ Romanæ non servat Canones, hæreticus est censendus, *c. De libellis, eod. distinct.*

49 Tertiò, nota ibi *& Judiciis Ecclesiasticis*, causas Ecclesiasticas vel Ecclesiæ decidendas, esse secundùm Canones & 50 non secundùm Leges : undè deducebat Guillelmus Naso, ut si de re Ecclesiasticâ ageretur in foro sæculari, secundùm ea quæ notantur in *c. Cùm sit generale, infrà de foro compet.* Judex deberet judicare non secundùm Leges Civiles, sed secundùm Canones : ut in præscriptione per hunc textum & per *c. Lege Imperatorum, 10. distinct. & c. 1. de novi operis nunciat.* & sequuntur hic Joan. Andr. *num.* 7. Bellarm. antè *num.* 1. *in ver. Ecclesiasticis.* Anchar. *num.* 2. & Joan. de Imol. *num.* 2. *vers. Nota quòd Canones.* Hoc tamen intelligunt Doctores verum esse, si agatur actione reali de re jam quæsitâ Ecclesiæ : secùs si ageretur simpliciter actione personali, seu de re acquirendâ ; quia tunc judicandum esset secundùm Leges fori, ubi Judicium agitatur ; & ita dictum Guillelmi declarant & distinguunt hic Butr. *num.* 11. *in fin. vers. Unum non omitto.* Aretin. & Alexan. de Nævo ambo *num.* 6. & Decius in *secundâ lecturâ num.* 8. allegant Hostiensem in *Summâ de consuet. §. fin. vers. Sed quid si*

51 *Clericus* ; qui tamen loquitur in alio casu, ut inferius attingam. Cæterùm hæc distinctio vendicat sibi locum in decisoriis Judiciis duntaxat ; non autem in præparatoriis, in quibus semper & indistinctè servandæ sunt Leges fori : ubi causa ventilatur, ut plenè tractatur in *c. Quòd Clericis, infrà de foro compet.* & per Joan. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. De constit. in princ.* & hic notant Abb. *n.* 3. Butr. Aretin. & Alex. de Nævo *locis citatis* ; & de communi testatur Dec. *d. num.* 8. & in hoc casu loquitur Hostiensis *ubi suprà* : videlicet in oblatione libelli ; & sic in præparatoriis Judiciis, non autem in decisoriis : prout loquuntur Doctores in præcedenti declaratione. Hanc tamen materiam latius prosequere : ut per Anchar. *in repet. hujus capitis in 1. quæst.* & per Joan. Andr. & Doctores in *d. c. 1. de novi operis nunciat.*

52 Quartò nota ibi, *non suo sensu* : argumentùm quod Judex non debet judicare secundùm conscientiam ; sed secundùm allegata & probata : ut *c. Judicet. 3. quæst. 7. & §. Si quandò autem 2. qu. 1. c. Pastoralis §. Quia verò*, ubi glossa *ult. infrà de off. deleg. l. Illicitas §. Veritas* ; & ibi Bart. & Legistæ *ff. de offic. præsum.* gloss. *in c. Summoperè, in ver. Et contra 11. quæst. 3.* Specul. *in tit. De disput. & allegat. Advoc. §. Satis num.* 13. Hæc tamen est ardua quæstio in quâ, ut inquit Joan. Andr. *ibidem in addit. litterâ F.* Doctores Sacræ paginæ tenent contraria & Legistæ in varias scinduntur opiniones, quas ibi summatim recitat. Ipse tamen distinguit in Judice triplicem conscientiam.

53 Prima est, quam Sacerdos habet ut Deus per confessionem sibi factam in foro Sacramentali. Secunda est, quam habet ut homo ex aliquo sensu corporeo. Tertia est, quam habet ut Judex per probata coram ipso. Primam sequi debet indistinctè in foro scilicèt pœnitentiali, nec illam prodere propter veritatem sibi notam ut homini, *c. 1. de offic. ordin. & c. Omnes, de panit. & remiss.* Secunda & tertia, si sibi invicem adversentur ; quia veritas aliter sibi nota est ut homini : aliter nota ut Judici ex probationibus in causâ factis. In hac perplexitate consuluit Joan. Andr. ut pro viribus nitatur veritatem, quam novit ut homo ; ad concordiam reducere cum veritate, quam novit ut Judex. quòd si ad hanc concordiam pervenire non possit : tunc si est ordinarius vel delegatus à Principe, causam alteri subdeleget ; ut *c. Pastoralis, de offic. deleg.* Si verò sit delegatus ab alio quàm à Principe ; vel executor vel natura causæ, subdelegationem non patiatur ; insist quantùm potest apud Superiorem, ut ipsum exoneret à judicando vel exsequendo, *d. c. Pastoralis §. Quia verò* ; & est communis opinio ; ut ibi testatur Imola *num.* 49. *in fin.* Sin autem nec id assequi possit, tandem sequatur Jura ; & judicet secundùm acta & probata, nec sit clementior Lege. Facit *c. Judicantem.* 30. *quæst. 6. & §. Si verò Aut. de Judic.* & in hoc residet hic Petr. de Anchar. *num.* 41. & fusiùs in repet. *c. Possessor, in 6. quæst. principali, de Reg. Jur. lib. 6.* Et quamvis Joan. Andr. ubi suprà subdat in hac perplexitate tolerabilius esse non pronuntiare & patienter pœnam pati, *c. Inquisitioni, de sentent. excomm.* quàm contra conscientiam judicare ; & Joan. Calder. & Abb. in *d. §. Quia verò*, dicant tutius esse sequi conscientiam informatam de veritate, quàm allegata & probata : tamen prima opinio vera est & tenenda, quia judicare pertinet ad Judicem, secundùm quod fungitur publicâ potestate ; & ideò informari debet in judicando, non secundùm id quod ipse novit tanquam privata persona ; sed secundùm id quod sibi innotescit tanquam personæ publicæ : ut docet S. Thomas in 2. 2. *quæst. 67. art.* 2. Cujus sententiam ex principiis more suo probat egregiè ; & ab objectis tuetur Cardinalis Cajetanus, dicens eam deduci ex Ambrosio & Augustino ; & teneri ab Alexandro de Alex, Richardo, Petro de Palude, Petro de Tarantasiâ & aliis Magistris. Quam etiam magis communiter sequuntur Doctores nostri : ut attestantur complures, quos refert Covarruvias *variarum resolutionum lib.* 1. *c.* 1. *post numer.* 6. & Jul. Clar. *in Praxi crimin. §. fin.* 4. 8. *numer.* 5. *vers. Sed pone* & latius *quæst. 66. num.* 2. *vers. Scias autem.* Eam tamen limita, ut locum non habeat in 54 Supremo Principe qui potestatem habet Legis condendæ & conditis derogandi. Is enim utique poterit imò & debebit sententiam dicere juxtà propriam & particularem scientiam contra allegata & probata : ut firmant Cyn. Bart. & alii in *l.* 1. *C. Ut quæ desp. Advoc.* Alber. *in l. illicitas, §. Veritas ff. de off. Præsid.* Felin. *in d. §. Quia verò num.* 23. *vers. Secundò, limita* Dec. *cons.* 493. *num.* 24. *& seqq.* Rolan. *cons.* 70. *num.* 20. *lib.* 1. Cacheran. *decis. Pedemon. dec.* 1. *num.* 44. & Covarruvias *variarum resolutionum c.* 1. *num.* 7. *ad fin. vers. Princeps.* Consulit tamen Cajetan. *d. art* 2. ut Princeps veritatem sibi notam palàm testetur ; ut evitet scandalum & populo satisfaciat, vel certè condemnet culpabilem secundùm acta eique gratiam faciat : ut consulit Covarr. *loco citato.*

Ultimò, nota principalem regulam hujus textûs : videlicèt Constitutiones Canonicas ligare omnem creatu- 55
ram. Concordat, *c. Si quis omnem, 1. quæst. 7. c. Si Romanorum, 19. distinct.* & *c. fin. infr. eod.* Et quam- 56
vis glossa exponat verba illa, *ab omnibus* scilicèt subditis : tamen, ut inquit Innocentius *hic num.* 1. hæc non est bona glossa, quia Conditori Canonum & Vicario Creatoris, omnis creatura subjecta est. Et hoc dictum Innocentii quotidiè à Doctoribus allegatur & probatur : ut per Abb. *hic num.* 2. Idque esse ex necessitate salutis, definitum est in *Extravag. Unam sanctam, de majorit. & obed.* docet S. Thomas *contra errores Græcorum, quæst.* 72. & post eum glossa in *Clem. fin. in ver. Ecclesiæ, de Hæret.* & plura Doctorum dicta ad hoc cumulat more suo Felin. *hic in* 2. *notab. num.* 5. *in fin.* Verùm Hostiensis *num.* 5. sentit cum glossâ, quia per eum excludendi excluduntur, scilicèt successores : ut in *c. Innotuit. §. Quamvis, infrà de elect.* & ipse Legislator, *c. Cunctis per mundum, 9. quæst.* 3. & *l. Princeps, ff. De legib.* Item Pagani & Infideles, qui in spiritualibus non sunt subjecti, *c. Gaudemus, in* 1. *respons. de Divort.* sed subsunt tantùm in temporalibus. Aliis igitur, quàm subditis, non potest quis Legem imponere, *l. Neminem, C. de incest. nupt.* undè nec par astringitur, *d. c. Innotuit & l. Nam Magistratus, ff. De arbitr.* Tu adverte, 57
quia verba hujus Constitutionis, *Canonum Statuta ab omnibus custodiantur* : conveniunt Legislatori & successoribus, *§. His ita, 25. quæst.* 2. Nam quamvis Princeps sit solutus Legibus quoad vim coactivam, tamen ad illarum observantiam astringitur vi directivâ rationis, quia & ipse tenetur ex rationis dictamine custodire Leges tam à seipso, quàm à suis Prædecessoribus latas : ut de utrisque est textus in *l. Digna vox, C. de Legibus, de Legislatore*, ibi : *Majestate regnantis Legibus alligatum se Principem profiteri ; adeò de autoritate Juris nostra pendet autoritas ; & reverà majus Imperio est submittere Legibus Principatum.* Et de successoribus ibi : *Quod nobis licere non patimur, aliis indicamus* : id est, successoribus ; ut exponit glossa fin. & est expressum in *c. ult. de rescript. lib.* 6. ibi : *Quod nobis licere non patimur nostris successoribus indicamus* ; & notat Calder. *cons.* 256. *circà medium, aliàs* 11. *de privileg.* Justitiæ enim ac rationis ordo suadet, ut qui sua à successoribus desiderat mandata servari, decessoris sui proculdubiò voluntatem & Statuta custodiat, *c. Justitiæ, 25. quæst.* 1. *c. Justum, 9. dist. c. decessorum, 25. quæst.* 2. aliòquin : ut Gregorius ait : *Si ea destruerem, quæ antecessores nostri statuerunt, non constructor, sed eversor esse justè comprobarer, testante veritatis voce, quæ ait : Omne Regnum in seipso divisum non stabit ; & omnis scientia & lex adversùm se divisa destruetur*, refertur in *c. Si ea destruerem eâdem causâ & quæstione.* Undè Sanctus Thomas in 1. 2. *quæst. 96. art.* 5. *ad* 3. *Princeps*, inquit, *dicitur* 58

esse solutus à Lege quantùm ad vim coactivam Legis ; nullus enim proprie cogitur à seipso. Lex autem non habet vim coactivam, nisi à Principis potestate. Sic igitur Princeps dicitur esse solutus à Lege, quia nullus in ipsum potest Judicium condemnationis ferre, si contra Legem agat. Sed quantùm ad vim directivam Legis, Princeps subditur Legi propriâ voluntate, secundùm quod dicitur, extrà de Constit. c. Cùm omnes. *Quod quisque Juris in alterum statuit, ipse eodem Jure uti debet ; & sapientis dicit autoritas* : Patere Legem quam tu ipse tuleris. *Improperatur enim his à Domino*, qui dicunt & non faciunt ; & qui aliis onera gravia imponunt : & digito nolunt ea movere : *ut dicitur Matth.* 23. 4. *Undè quantùm ad Dei Judicium Princeps non est solutus à Lege, quantùm ad vim directivam ejus ; sed debet voluntarius non coactus Legem, implere.* Hæc Sanctus Thomas cui subscribit ibidem Cajetanus, ostendens Legem humanam habere vim obligativam Principis ab æternâ Lege à quâ derivatur & Principem teneri suas Leges, in foro conscientiæ observare Jure naturali & Divino ; & sequuntur Sot. *de Justitiâ & Jure, lib.* 1. *art.* 7. *conclus.* 3. Coras. *l.* 2. *Miscell. c.* 25. Navarrus in *c. Si quando, except.* 8. *num.* 12. *&* 13. *de rescript.* & Covarruvias in 60 *c. Alma Mater, part.* 1. §. 1. *num.* 3. *&* 4. *de sentent. excomm. lib.* 6. Et propterèa quamvis Papa non constringatur Lege positivâ ; astringitur tamen mente Legis & æquitate naturali determinante aliquid circà peccatum : ut videtur sentire Joan. Andr. in *c. Significasti de foro compet.* 61 *vers. Jurisdictioni* : dùm dicit mentem, *c. omnis utriusque fœdus, de panit. & remiss.* fortè affringere Papam quoad Deum & consentit Inmol. hic *num.* 8. dicens Papam malè facere, si prædictum Canonem non servet : licèt in eo non habeat locum pœna ibi Statuta : expressiùs Gemin. in *d. c. justum, 9. distinct.* ubi affirmat Papam peccare, si Canonem illum non servet ex quâdam ratione naturali, quæ ita affringit Papam sicut alium. Licèt aliud videatur sentire Anton. de Butr. in *d. c. Omnis utriusque, num.* 18. Ex quibus apparet etiam Principem comprehendi sub verbis ge- 62 neralibus hujus Constitutionis, cùm & ipse teneatur suas & suorum prædecessorum Leges custodire ex vi dictaminis 63 rationis naturalis ; & propterèa non benè glossa propter Papam & Imperatorem restringit hunc Canonem ad subditos. Nam, ut Cajetanus inquit *loco citato. Quamvis nemo cogatur à seipso : tamen à seipso utique dirigitur & obligatur*, & ut verbis Baldi utar. in *l.* 2. *C. de servit. & aqua. Nulla autoritas vel Senatus potest facere, quin Princeps sit animal rationale vel solutus Legibus naturæ.* Ad hoc *c. Nos si incompetenter*, 2. *quæst.* 7.

64 Quo verò ad Paganos & Infideles primùm omnium expendenda est littera Sacri Concilii Tridentini, *sessione* 14. *cap.* 2. *De differentiâ Sacramenti Pœnitentiæ & Baptismi*, ibi, *cùm Ecclesia in neminem Judicium exerceat, qui non prius in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus.* Deindè libet referre ad litteram, verba Innocentii in *cap. Quòd super his, num.* 3. *infrà de voto*, quia sunt magni ponderis & valdè exemplaria. *Credimus*, inquit Innocentius : *imò scimus secundùm Hostiensem & Joan. Andr.* quòd Papa qui est Vicarius Jesu Christi, potestatem habeat non tantùm super Christianos ; sed etiam super Infideles. Etenim cùm Christus plenam receperit potestatem : undè in Psalmo : *Deus Judicium tuum Regi da* ; non videretur diligens Paterfamilias, nisi Vicario suo quem in terrâ dimittebat : 65 plenam potestatem super omnes dimisisset. Item Petro & successoribus ejus dedit claves Regni Cœlorum ; & dixit : *Quodcumque ligaveris.* Item alibi : *Pasce oves meas.* Omnes autem tam Fideles, quàm Infideles oves sunt Christi per creationem : licèt non sint de ovili Ecclesiæ ; & sic per 66 prædictà apparet, quòd Papa super omnes habeat Jurisdictionem & potestatem de Jure : licèt non de facto. Undè 67 per potestatem quam habet Papa credo quòd Gentilis qui non habet Legem nisi naturæ ; si contra Legem naturæ facit, potest licitè puniri per Papam. Arg. *Genes.* 19. ubi habes, quòd Sodomitæ, qui contra Legem naturæ peccabant ; puniti sunt à Deo. Cùm autem Dei Judicia sint nobis exemplaria : non video quare Papa qui est Vicarius Christi, hoc non possit & etiam debeat : dummodò facultas adsit. Et idem dico, si colant Idola : naturale enim est unum & solum Deum Creatorem colere & non creaturas. Item, Judæos 68 potest judicare Papa, si contra Legem Evangelii faciunt in moralibus, si eorum Prælati eos non puniant ; & eodem modo si hæreses circà suam Legem inveniant ; & 69 hac ratione motus Papa Gregorius & Innocentius (loquitur de se ipso) mandaverunt comburi librum Talmud, in quo multæ continebantur hæreses ; & mandaverunt puniri illos qui dictas hæreses sequerentur vel docerent. Hunc librum teste Hostiensi in *c. d. Quòd super his.* Judæi vocant *Calcamuth* seu *Talmuth*, secundùm Joan. Andr. & Anton. de Butr. vel *Calmochani*, secundùm Petr. de Anchar. de quo Cardin. teste habetur in Specul. Historial. *c.* 27. *num.* 128. *& sequent.* Thalmuth apellatur in Constitutione Innocentii IV. quæ incipit : *impia Judæorum perfidia.* in Bullar. *tom.* 1. *pag.* 62. ubi plenè videas de hoc execrabili libro ; & in Constitutione Julii III. *Cùm sicut nuper eodem tomo* 1. *pag.* 716. & Clementis VIII. *Cùm Hæbreorum, tomo* 3. *pag.* 25. Prosequitur Innocentius ; & licèt aliquandò Papa omittat pœnas justas & debitas omnibus prædictis inferendas : est vel quia facultatem non habet (scilicet de facto) vel propter pericula & scandala quæ indè obveniunt vel evenire timerentur : potestas tamen faciendi est apud eum & infrà. Contrà Infi- 70 deles, qui nunc tenent terram in qua Jurisdictionem habuerunt Christiani Principes : potest Papa justè facere Præceptum & Constitutionem, quòd non molestent Christianos injustè qui subsunt eorum Jurisdictioni. Imò, quòd plus est ; potest eos eximere à Jurisdictione eorum & Dominio in totum, *c. Cùm sit c. Ex speciali c.* 1. *& fin. infrà de Judæis, c. Mancipia & c. seqq.* 54. *distinct.* Imò si malè tractarent Christianos posset eos privare per sententiam Jurisdictione & Dominio quod super eos habent : quamvis id facere non debeat, nisi magnâ subsistente causâ. Item licèt non debeant Infideles cogi ad Fidem, quia 71 omnes libero arbitrio relinquendi sunt ; & sola Dei gratia in hac vacatione valeat, *c. De Judæis* 45. *distinct.* tamen mandare potest Papa Infidelibus, ut admittant Prædicatores Evangelii in terris suæ Jurisdictionis. Nam cùm omnis creatura rationabilis facta sit ad Deum laudandum : ut in 2. *sentent distinct.* 1. *c. Et si quæritur.* Si ipsi prohibent Prædicatores prædicare, peccant contra Deum & Legem naturæ : ut Anton. de Butr. interpretatur ; & ideò puniri possunt. In omnibus autem prædictis casibus & aliis, ubi li- 72 cet Papæ aliquid mandare ; si non obediant, compellendi sunt brachio sæculari ; & indicendum est bellum per Papam & non per alios, ubi quis de Jure suo contendit. Ita Innocentius quem totidem verbis referunt & sequuntur in eodem *c. Quòd super his de voto.* Hostiensis *num.* 14. Joan. Andr. *num.* 15. Ant. de Butr. *num.* 9. Cardin. *num.* 14. Petr. de Anchar. *num.* 23. Joan. de Anan. *num.* 13. & Abb. *num.* 12 qui amplius distinguit, an crimina 73 sint Ecclesiastica ; & in his affirmat Papam posse exercere Jurisdictionem contra Infideles sicut contra Fideles, ideòque Ecclesiam posse in Judæos animadvertere, si delinquant contra Matrimonium : ut in *c. In nonnullis de Judæis.* Si autem crimina non sint Ecclesiastica : Imperator exercebit 74 Jurisdictionem ; in mixtis verò locus erit præventioni, ad notata per eum in *c. Cùm sit generale, de foro competen.* Ideòque in crimine usurarum se ingerit Ecclesia etiam contra Infideles : ut in *c. Post miserabilem ; & c. fin. infrà de Usur.* Et cum prædictâ Innocentii Doctrinâ consentit etiam 75 D. Thomas in 2. 2. *quæst* 10 *art.* 10. ubi docet Jus dominii vel prælationis quod habent Infideles super Fideles, posse justè tolli per Sententiam vel Ordinationem Ecclesiæ, autoritatem Dei habentis. Ubi Cajetanus in 3. *conclus.* 76 dicit semper esse memorandum hoc S. Thomæ dictum : scilicèt quòd Ecclesia autoritatem Dei habet super Regna. Subdit tamen S. Thomas, quod & Innocentius advertit, Ecclesiam quandòque hoc facere & quandòque non. In illis enim Infidelibus, qui etiam temporali subjectione subjiciuntur Ecclesiæ & membris ejus : hoc Jus Ecclesia statuit. In illis verò Infidelibus, qui temporaliter Ecclesiæ vel ejus membris non subjacent : prædictum Jus Ecclesia non statuit, ad scandalum vitandum : licèt posset instituere de Jure.

Neque obstat, quòd secundùm Apostolum 1. *ad Co-* 77 *rinth.* 3. ad Ecclesiam non spectat de his qui foris sunt judicare *c. multi* 2. *quæst.* 1. *foris* : id est extrà Ecclesiam, secundùm gloss. Hugon. Archid. & Turrecrem. Infideles enim secundùm D. Thomam relatum ibi à Turrecremat. *num.* 10. non sunt directè de foro Ecclesiæ, sed alieni à Christo & servi diaboli ; ideòque Divino Judicio relinquun- 78 tur. Id, inquam, non obstat ; quia ut respondet Innocentius quem cæteri sequuntur in *d. c. Quòd super his, num.* 9. *de Voto.* & Dec. hic *num.* 58. illa autoritas ita debet intelligi, ut non debeamus Infideles judicare excommunicando vel compellendo ad Fidem, ad quam solâ Dei gratiâ vocantur, *c. de Judeis, 45. dist.* Eodem modo respondet gloss. in *d. c. Multi, in verb. Judicare*, 2. *quæst.* 1. & Turrecr. *num.* 10. Ubi reddit rationem, quia tales Infideles Judicium & pœnam, quâ excluderentur à communicatione Fidelium & Ecclesiæ, non multùm curarent : tanquàm illi qui Ecclesiam non venerantur. Cùm igitur, 79 ut ex prædictis apparet, Apostolico omnis anima sive fidelis sive infidelis subjecta sit consequitur hinc, ut omnes ligentur ejus Statutis ; quia forum fortiri & Statutis ligari à pari procedunt *c. Ut animarum de const. lib.* 6. & notat Archid. in *c. Quo Jure, num.* 18. 8. *dist.* Specul. in *tit. de Constit. §.* 1. Et hanc regulam posuit Calder *cons.* 34. *quod incipit : Statuto de Testam.* Anton. de Butr.

distinct. & notat gloss. præalleg. *in Summâ* 3. *dist. vers. Canon dicitur*; & ibi Archid. Bellarm. hic *num.* 1. Abb. Aret. & alii *in* 1. *notab.* & cum hac opinione omnes transire testatur Anton. Burgos *in repet. hujus cap. num.* 1. *tom.* 2. *repeten. fol.* 76. Licèt Joan. Baptista Ferret. *in suâ repet. n.* 1. pluribus contendat Canonis apellatione propriè loquendo, comprehendi omnem Constitutionem Ecclesiasticam generalem. Canon autem Græcè, Latinè Regula nuncupatur, *c. Canon* 3. *dist.* & Regula dicta est, eò quòd rectè ducat; vel quòd regat & normam rectè vivendi præbeat, vel quòd distortum pravumque corrigat: ut legitur in *c. Regula eod. dist.*

20 Ex Stylo Concilii Tridentini Canones apellantur, qui continent definitiones in materiâ Dogmatum: ut patet ex *sess.* 6. 7. 14. & 21. *cum trib. seqq.* in quibus distinguntur & seorsùm ponuntur Canones Fidei & Decreta de Reformatione: licèt à Concilio quandòque dicantur Canones etiam extrà materiam Fidei: ut patet in fine proœmii *cap.* 1. *sess.* 14. ibi, *hos qui sequuntur, Canones statuendos & decernendos ducit.* Nam quatuordecim capita quæ sequuntur, non ad Fidem; sed ad reformationem spectant: ad idem, *cap.* 16. *sess.* 23. ibi, *vestigiis sexti Canonis Concilii Calcedonensis inhærendo.*

21 Cæterùm Canonis nomine frequentiùs usurpantur illæ tantùm Constitutiones quæ in corpore Juris sunt clausæ: *ut cap. Si Romanorum* 19. *dist.* At verò Bullæ, Motus proprii, Brevia, Regulæ Cancellariæ, Decreta Consistorialia & alia hujusmodi quæ eduntur à Summis Pontificibus sine
22 Concilio & sunt extrà corpus Juris, non consueverunt Canones appellari. Et propterèa Gregorius XIII. in Constitutione quæ incipit, *Cum pro munere*, editâ die 1. Julii 1580. sub corpore Juris Canonici complectitur tantummodò Decretum Gratiani, unà cum Decretalibus Gregorii IX. in hac compilatione insertis, librum Sexti, Clementinas & Extravagantes. Sed & Franciscus Boartinus Doctor antiquus relatus hic per Joan. Andr. *num.* 1. dicebat post tractatum Fidei positam fuisse hanc Constitutionem, quæ ostendit servandas Constitutiones infrà scribendas; & ità intellexit verba illa *Canonum Statuta*, pro Constitutionibus clausis in cor-
23 pore Juris: prout etiam intellexit Tridentina Synodus in *cap.* 20. *sess.* 25. *de reformat.* dùm distinxit Sacros Canones à generalibus Conciliis & aliis Constitutionibus Apostolicis: undè etiam in confirmationibus Privilegiorum & Statutorum quæ hodiè à Sede Apostolicâ conceduntur in formâ communi, consuevit apponi hæc clausula: *dummodò tamen Sacris Canonibus, Tridentini Concilii Decretis & Constitutionibus Apostolicis non sint contraria.* Canonibus: id est redactis in corpus Juris; Constitutionibus Apostolicis: id est Extravagantibus in corpore Juris non insertis. Non enim sunt audiendi, qui dixerunt illa verba *Sacris Canonibus*, esse intelligenda de Canonibus Concilii Tridentini: ut probavi in *c. Tuorum num.* 26. *infrà de privil.*

QUÆRO, quid de Declarationibus Apostolicis, an
24 dicantur Statuta Canonum?

Non videtur, quia statuere ex propriâ significatione est Jus novum inducere. Clem. §. *fin. de rescript.* glossa *in extravag. Suscepti in ver. Statuimus.* Joan. XXI. *de elect.* Aretin. *cons.* 72. In casu suprà dicto, *col. fin. vers. Nam ista duo, num.* 46. ubi quòd ubicumque Princeps utitur verbo *Statuimus* vel *Sancimus*: semper inducit Jus novum. At declaratio Jus novum non inducit; sed tantùm explicat jam statutum, *l. Hæredes palàm*, §. *Quod verò*; & §. *Sed etsi notam*: & ibi Bart. Bald. Paul. de Castr. & cæteri notant, *ff. De testamen. c. Cùm tu*, cùm ibi notatis, *de Usur.* & dicam plenius in *c. fin. num.* 12. *infr. eod.*

Respondeo dicendum: Si declarationes edantur immediatè à Summo Pontifice, absque dubio veniunt Canonis appellatione & faciunt Jus quoad omnes, *cap.* 1. *de bigam. lib.* 6. *cap.* 1. *de privileg. eod. libr. d. cap. fin.* &
25 *l. fin. C. De legib.* Quin imò in Concilio Tridentino Canones propriè accipiuntur pro declarationibus: nam definitiones Fidei, quæ à S. Synodo Canones appellantur, non sunt Jus novum; sed Juris Divini declarationes, *c. Sunt quidam*, 25. *q.* 1. *d. c. Cùm tu.* & ibi glossa *in verb. Sive post, de Usur.* Joan. Andr. Butr. & Anchar in *c. Cùm Christus, omnes in princ. de Hæret.* & fusiùs dicam in eod.
26 *c. fin. numer.* 55. *infrà, hoc tit.* Nec obstat verbum, *Statuere*, quia consonat etiam cum verbo *Declarare*, *c. Constitutionem*, ibi: *Declarantes decernimus, de sent. excomm. lib.* 6. *& cap.* 1. & ibi Gemin. *in* 2. *notab. de Cler. ægrot. eod. lib. Clem.* 2. & ibi glossa *in ver. Decernimus, de apellat.* Quàmobrem Declarationes hujusmodi non incongruè dici possunt Statuta, seu Constitutiones declaratoriæ: ut notat Joan. Andr. in *cap.* 1. *in princ. in ver. Definimus, de privil. lib.* 6. dicens non esse curandum quòd ille textus dicat, *Decernimus*; quia licèt sit declaratio: tamen est
27 Constitutio; & cum eo transeunt ibi Gemin. & alii. Quòd si declarationes emanaverint non ab ipsomet Summo Pontifice, sed ab alio: Apostolicâ tamen autoritate, ut sunt declarationes S. Congregationis Concilii; dicam plenissimè in *præalleg. cap. fin. infr. eod.*

2. QUÆRO. Quid de Statutis Episcopi: an veniant Canonum appellatione? 29

Pro solutione distingue. Nam aut versamur in materiâ odiosâ, aut in materiâ favorabili. Primo casu, Canonum 28
appellatione propter excellentiam comprehenduntur tantummodò promulgati à Papa; non autem ab inferioribus: ut probat textus in *Clem.* 1. *post princ. de privileg.* ubi Canon. & Statuta inferiorum ponuntur tanquàm diversa & materia est pœnalis; & ita ibi hoc notat Paulus de Eleazar & reputat singulare Cardin. in 26. *quæst.* & in hoc 29
primo casu intelligi debet Baldus *hic num.* 4. dùm ait Statutum Episcopi non posse dici Statutum Canonum, quia aliàs sequeretur ut Jus municipale esset Jus commune quòd est falsum. Et quamvis hoc Baldi argumentum pluribus hic impugnet Andreas Barbatia, contendens non esse absonum; ut Jus municipale dicatur Jus commune: tamen illius objectis cumulatè respondet Anton. Burgos *in repet. hujus cap. numer.* 7. & antè eum Dec. *numer.* 4. qui tamen limitat hoc primum membrum; ut non procedat, ubi concurrit omnimoda similitudo & identitas rationis: eo præcipuè fundamento; quia tunc etiam in materiâ odiosâ fit extensio ad casum, qui sublatâ significatione vocabuli continetur, *l. Filium habeo, ff. Ad Macedon. lib.* 2. §. *Quod si Curatores, ff. ad Tertull.* & notat Butr. in *c. fin. in materiâ extensionis in* 1. *sallen. infr. de consuet.* Gemin. in *c.* 1. *col.* 3. *Arcà med. vers. Fallit primò hæc regula, de tempor. ordinat. lib.* 6. & cum Decio consentit hic Alexan. de Nævo, *num.* 7.

In secundo casu, videlicèt cùm materiâ est favorabilis: 30
Statutum Episcopi largè potest dici Canon; & ita notabiliter distinguit & declarat Calder. *in cons.* 16. *incip. An Canonis appellatione, hoc tit.* ubi ex facto respondet, apella- 31
tione Canonis largè comprehendi etiam Constitutionem Capituli: in materiâ illâ favorabili absolutionis, licèt secùs dicat esse, si materia sit prohibitoria & pœnalis; & sicut est dicta *Clem.* 1. *de privileg.* & consentit Abbas in *c. Nuper*, 32
numer. 5. *infrà. de sent. excommun.* ubi tenet regulam illius textùs, quòd ab omni excommunicatione latâ à Canone possit quis inferior absolvere: quoties conditor Canonis absolutionem sibi non reservavit, habere locum tam in Canone Papæ, quàm in Canone seu Statuto cujuscumque Episcopi vel alterius Prælati. Neque verò ex hoc læditur Jurisdictio Episcopi: ut putavit hic Anton. Burgos *numer.* 22. Etenim cùm Episcopus Statuti conditor absolutionem sibi non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi: ut dicitur ad litteram in *d. c. Nuper*; & sic ista relaxatio procedit ex tacitâ voluntate Episcopi; volenti autem non fit injuria, *l.* 1. §. *Usque adeò ff. De injur.* glossa *in Extravag. Dierum* Joan. XXII. in ver. *Detinuit; de pœ-* 33
nis; & ob eamdem rationem cùm facultas dispensandi sit favorabilis & latè interpretanda: ut notat Joan. Andr. in *c. fin. num.* 3. & ibi etiam Felin. *numer.* 6. *infrà, de simon.* habens facultatem dispensandi super irregularitate impositâ à Canone, potest dispensare cum Monacho irregulari ex celebratione post incursam excommunicationem latam ex Constitutione Ordinis: ut idem Calder. consuluit in *cons.* 19. *incip. Abbas habet privilegium, in tit. De regular.* Eamdem distinctionem: an materia sit favorabilis vel odiosa, probarunt hic Alex. de Nævo *numer.* 7. 13. Felin. *n.* 2. & Decem. *n.* 7. Et quamvis Berojus *n.* 14. illam impugnet 34
ductus autoritate glossæ in *Summâ* 3. *dist.* & gloss. 1. *in c.* 2. *De major & obed.* quæ simpliciter dicunt Episcopos posse condere Canones Episcopal. & Archiepiscop. Provinciales: tamen illæ glossæ accipiunt Canones largè, sumpto vocabulo: quod patet ex ratione, quam immediatè subjiciunt: videlicèt, quia quilibet populus vel Ecclesia potest sibi statuere aliquod jus. Nec obstat textus, in quo præcipuè se fundat Berojus in *cap. Regula*, §. *Porrò*, 3. *distinct.* Quoniam dùm dicitur ibi: Canonum alii sunt Decreta Pontificum; alii Conciliorum; & Conciliorum alia sunt universalia, alia provincialia: hoc non probat Conciliorum provincialium Statuta esse Canones, nec ille §. hoc dicit; sed Gratianus ibi distinxit, quia illa provincialia interdùm fiunt autoritate Papæ: quo casu non ambigitur quin sint Decreta Pontificum, aliàs non: ut ibi apertè sentit Gemin. *n.* 3. *in fin.* Sed Statuta illorum Conciliorum ubi non intervenerit autoritas Papæ, non esse Canones ostendit littera ibi in fine, dùm dicit: *hæc de generalibus regulis sunt &c.* & ita illum textum ad hoc ponderant Anton. Burgos in *repet. hujus cap. n.* 14. & Joan. Baptista Ferrett. *num.* 3. *vers. Non obstat. tertia ratio.*

Et hinc collige, primam limitationem ad prædictam con- 35
clusionem Baldi, quòd appellatione Canonis non veniat Statutum Episcopi: ut scilicèt non procedat, si Statutum à Papa sit confirmatum, quia ratione confirmationis efficitur statutum

Statutum Papale: ut notant Bald. & Salic. in *l. Ex placito, C. de rerum permut.* & in specie nostrâ post Gemin. *ubi suprà* firmant hic Alex. de Nævo *numer.* 8. & Anton. Bur-
36 gos *numer.* 7. ex cujus dictis *numer.* 9. collige & aliam limitationem: videlicèt ut non procedat, si Statutum Episcopi sit secundùm terminos Juris communis; quia tunc dicitur Jus commune, *l. Jus autem civile ff. de justitiâ, & Jure*, gloss. notab. *in c.* 1. *in ver. Facti de Const. lib.* 6.

37 3. QUÆRO. Quid de dictis Gratiani: an veniant Canonum appellatione?

Breviter negat Joan. Andr. *in c.* 2. *n.* 24. *infr. de rescript.* dicens Gratiani dicta non esse pro Canonibus recipienda & quotidiè reprobari; & sequuntur ibi Abb. *n.* 9. & communiter Doctores, Petr. de Anchar. *in repet. hujus cap. n.* 48. & Gratiani errores plures commemorat Barthol. Cæpol. *de cognit. librorum Jur. Canon. num.* 14. *inter tract. commun. tom.* 1. *fol.* 185. & novissimè Cardinalis Bellarminus *de Scriptor. Ecclef. in verb. Gratianus, pag.* 319. & glossas plurimas, quæ Gratiani opiniones reprobant: cumulat Felin. in *d. cap.* 2. *n.* 43. *vers. opinionem Gratiani.* Undè secundùm eos, Leges civiles in volumine Decretorum
38 insertæ; si sint contrariæ Canonibus, non sunt servandæ in foro Ecclesiæ. Generaliter enim Decreta Conciliorum, Decretales & Leges civiles à Gratiano ibidem insertæ non aliam habent autoritatem, quàm Leges ipsæ, Decreta vel Decretales: ut notat item Joan. Andr. ubi suprà; *& in addit.*
39 *ad Specul. in tit. De apellat.* §. *In quibus vers. Sed Pone*; & illæ tantùm Leges censentur canonizatæ, quæ à Papa Canonibus inseruntur: ut in *c. In primis*; & ibi notat gloss. *in ver. Capitali*, 2. *quæst.* 1. & Joan. Andr. in *d. c.* 2. *n.* 25. Præpos. *in proœm. Decreti n.* 2. post Archid. *in c. Quicumque*, 11. *q.* 1. Rota *decis.* 353 *n.* 59. *par.* 6. *recent.*

Ex his deducitur primò, ut rubricæ quæ singulis capi-
40 tulis Decreti reperiuntur præpositæ: Canonis autoritatem non habeant; & hoc multiplici ratione. Prima ratio, quia
41 alius fuit conditor Decreti; alius Rubricarum: ut inquit Speculat. *in tit. De disputat. & allegat. Advocat.* §. *fin. eum.* 15. quibus verbis non obscurè insinuavit Canones Decreti fuisse Summorum Pontificum & Conciliorum; Rubricas verò ipsius Gratiani. Quod patet ex eo, quia dixit conditor & non compilator: ut ibi accuratè observat. Joan. Andr. in *addit. litterâ* H. Idemque sensit Gemin. in *c. Quis nesciat, num.* 3. 9. *dist.* Et quamvis nonnulli opinentur Rubricarum autorem fuisse quemdam Gratiani discipulum, qui vocabatur Palea vel alium: ut refert Joan. Andr. *ubi suprà*, idque verius putet Barthol. Cæpol. in *d. tract. de cognit. librorum Jur. Canon. num.* 17. *vers. Sed advertendum*, post Felin. *in cap.* 2. *n.* 44. *vers. Rubricæ infrà, de rescript.* tamen quisquis fuerit illarum autor: certè neuter potuit illis tribuere Canonis autoritatem quam non habebat, *c. Translato, infr. eod. l. fin. C de Legib.* & in hoc consentiunt omnes suprà citati: quibus adde Baptistam de S. Blasio *in Rubr. Decreti n.* 15. *&* 16. *tom.* 1. *Repeten. fol.* 3. Secunda ratio, quia aliquæ ex prædictis rubricis sunt falsæ & non convenientes Magistro suo: ut patet in *c. Chartæ*, 2. *q.* 9. *& in c. Placuit, il.* 2. 16. *quæst.* 3. Tertia ratio, quia non sunt positæ per omnia & ubique in eodem libro: ut dicunt. Joan. de Imol. *in rubr. ff. De verborum obligat.* & Joan. de Anan *in rubr. infrà de testamen.* quos refert Cæpol. *d. n.* 17. Ultima ratio, quia secundùm eos summaria sunt & non rubricæ; & ideò multi appellant rubrum & non rubricam: ad quod allego Laurentium *ad fin. Commenti sui super rubrica Decreti.* Ad hoc tamen vide quod notat ibi Baptista de S. Blasio *n.* 5. *vers. Tu autem*
42 *dicas.* Ab his excipe primam rubricam Decreti, quæ à DD. habentur pro autenticâ, cùm sit generalis ad totum Decretum: ut notant Speculat. & Joan. Andr. *locis citatis*; & Butr. *suprà in proœmio*, §. *Sanè*, *n.* 10. & intellige autentica: id est, vera rubrica composita à Gratiano Decreti Autore; non autem autentica: id est, habens Canonis autoritatem: ut declarat Abb. *suprà in proœm. circà fin.* & Baptista de S. Blasio *ubi suprà num.* 15. *vers. Adde tamen.* Aliæ autem rubricæ Decretalium, Sexti, Clementinarum & Extravagantium; netnon Legum civilium proculdubiò sunt autenticæ & allegari possunt ad decisionem causarum, si orationem perfectam habeant: ut scripsi in *c. Cùm creatura, num.* 30. *infrà, de celebrat. Missarum*, ubi etiam *num. præced.* idem firmavi *de rubricis Missalis Romani.*

Deducitur secundò, ut illa capitula Decreti, quæ inseri-
43 buntur Palea, non sint pro Canonibus recipienda; etenim illorum Autor ab aliquibus fuisse dicitur quidam Gratiani discipulus, qui vocabatur Pochapalea: undè à nomine Autoris Palea sunt appellata, ut refert Joan. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. de Disput. & allegat. Advocat.* §. *fin. litterâ* H. Baptista de S. Blasio *in rubricâ Decreti in* 24. *quæst. num.* 41. Alii dicunt hujusmodi capitula ab Interpretibus fuisse ad marginem Gratiani adscripta; & plerumque in emendatioribus & antiquioribus exemplaribus omissa: ut observat Anton. Cont. *in emendatione Decreti*; & post cum Joannes Calvinus *in Lexic. in ver. Palea.* Alii demùm referunt negotium sic processisse: videlicèt Cùm Gratianus 44
Romam venisset pro confirmatione sui Decreti obtinendâ; librumque tradidisset cuidam Cardinali: ut Summo Pontifici probandum præsentaret: Cardinalis alienæ gloriæ avidus, perspectâ operis nobilitate, se illius Autorem ostendere animo instituit; & propterèa multa Sanctorum Patrum & Pontificum dicta Decreto addidit. Itaque motâ de Autore operis quæstione, sistitur uterque coram Pontifice. Gratianus ut se Autorem ostendat, summatim Decreti ordinem, singulas partes & Capitula memoriter tacitat. Sed cùm additiones sibi ignotas prætermitteret & ex hoc Cardinalis argueret eum convinci: quòd libri Autor non esset: Gratianus respondit, ubi hujusmodi capitula reperiuntur: Palea est, nec de grano meo. Indèque factum, ut nomen paleæ sortita fuerint. Et quamvis alii aliter sentiant, hanc tamen dicit veriorem sententiam Barthol. Cæpol. *in tract. de cognitione librorum Jur. Canon. in princ.* Sanè de his nihil certi affirmare possumus. Illud tamen ferè apud omnes in confesso est, Gratianum non fuisse illarum Autorem. Quod indè convincitur, quòd in vetustis & emendatioribus Codicibus: ut prædixi, non reperiuntur. Sed quisquis fuerit illarum Autor, sive Gratianus, sive illius discipulus, sive interpretes: illud certum est, nullum ipsorum potuisse paleis conferre autoritatem Canonis: ut de rubricis Decreti dictum est suprà, *num.* 41. & Propterèa Paleæ non habent glossas; nec super illis Hugo, Archid. & alii Commentaria edideruntque. Quod signum est ab illis non fuisse habitas pro autenticis: ut arguit Baptista de S. Blasio *super rubricis Decreti in* 6. *quæst. num.* 9. Et quamvis aliqui etiam Canones reperiantur sine glossis: ut patet in *c. si quis Laicus & c. ult.* 22. *quæst.* 5. hoc tamen in paleis regulare est, *art. l. Nam ad ea ff. De Legibus.* Neque dicas Joannem Theutonicum Paleas non glossasse, eò quòd in suo libro illas non haberet. Hoc enim est falsum, quia de illis mentionem fecit in *c. Precariæ, in gloss.* 1. 10. *quæst.* 2. Quo fit ut minoris etiam autoritatis habitæ fuerint quàm dicta Gratiani, super quibus expositores glossas edere non sunt dedignati. Quare Paleas non esse pro Canonibus recipiendas censuit Thomas Canonus in *proœmio Decreti num.* 624. *com.* 1. *Repeten. fol.* 22. allegat Abb. & Felin. in *c.* 2. *infrà de script.* qui tamen loquuntur de dictis Gratiani & non de Paleis. Adde quòd Archid. & alii Decreti Interpretes passim dicunt: Palea est, non habens Legis autoritatem & plerique illas non allegant tanquam Capitula; sed dicunt ut in illâ Paleà, ut glossa 1. *in d. c. Precariæ.* Hostiensis *in c. Navigantes, n.* 5. *de Usur.* & alibi sæpè Doctores. Sed & Archid. in *c. Presbyter, in princ.* 91. *distinct.* dicit; Hoc Capitulum habetur hic pro Paleà; sed pro grano ponitur *extrà de celebrat. Missarum c.* 1.

Verùmtamen Præpos. in *c. In primis*, §. *De personâ num.* 45
14. 2. *q.* 1. affirmat Paleis & textibus Paleæ: nisi detur Jus in oppositum communiter credi, ex notatis per Joan. Andr. & communiter Doctores in *d. c.* 2. *de rescript.* Sed certè Joan. Andr. ibi *num.* 2. Abb. *num.* 9. & alii non loquuntur de Paleis, sed de Legibus civilibus à Gratiano volumini Decreti insertis: quæ non ex vi insertionis, sed quia etiamsi sint extrà corpus Decreti: tamen servari debent etiam in foro Ecclesiæ, si Canonibus non sint contrariæ, *arg. c. Pastoralis, infrà, de Fid. instrum.* & tenent in *c.* 1. *infrà de novi oper. nuntiat.* Abb. Antiq. *num.* 2. Joan Andr. *n.* 5. & communiter Doctores. Anchar. hic in 1. *quæst. num.* 44. Rot. *decis.* 172. *numer.* 58. *part.* 1. *recent.* Et quamquàm hodiè, Decretum Gratiani ut pars Juris Canonici sit approbatum per Gregorium XIII. ut dixi suprà *num.* 46
22. tamen videtur intelligendum quoad dicta Sanctorum Patrum & Romanorum Pontificum, *c. si Romanorum*, 19. *dist.* Sed quoad Leges Civiles Canoni non insertas, quoad rubricas & dicta Gratiani vel alterius non habentis potestatem condendi Canones: liber non videtur autenticus licèt sit magistralis: ut notat Joan. Andr. in *d. c.* 2. *num.* 2. *suprà de rescript.* quem ibi communiter Doctores sequuntur & Baptista de S. Blasio in *rubricâ Decreti in* 6. *quæst. n.* 10. 47
Secundò, nota Canones omnes esse in præcepto: ut hic probatur, ponderando verbum imperativum *custodiantur.* Nam quod imperatur, præcipitur; & quod præcipitur, imperatur, *c. Quisquis præceptis*, 14. *quæst.* 1. & *c. in his, de verborum significat.* ut hic per Ægid. Bellarm. *in* 2. *notab.* & Anchar. *num.* 90. Undè infertur, ut Canones obligent 48
non tantùm ad pœnam; sed etiam ad culpam. In quo tamen sic potest distingui secundùm Collectar. hic *num.* 21. & Bellarm. *in* 22. *q.* Nam aut quis venit contra Canones ex contemptu, credens Ecclesiam non habere condendi potestatem; & punietur ut hæreticus, *c. Nulli fas*, 19. *distinct.* & meliùs in *c.* 1. 22. *distinct.* Aut quis venit contra Canones præcipientes vel prohibentes, quia non curat se Legi subjicere; & tunc est propriè contemptus & inobe-

naturæ faciat, ut si colat idola.
68 *Judæi possunt per Papam judicari, si contrà Evangelium faciant in moralibus; vel hæreses circà suam Legem inveniant, & n. 83.*
69 *Thalmud Judæorum librum, plures Romani Pontifices jusserunt concremari.*
70 *Infidelibus detinentibus terram, in quâ Jurisdictionem habuerunt Christiani Principes: Papa potest prohibere ne injustè divexent Christianos & contrà facientes, Jurisdictione & Dominio privare.*
71 *Item, potest Infidelibus præcipere, ut admittant Prædicatores Evangelii in terris eorum Jurisdictioni subjectis*
72 *Papa contrà Infideles Mandatis ejus inobedientes, potest justè bellum indicere.*
73 *Papa in criminibus Ecclesiasticis exercere potest Jurisdictionem contrà Infideles, sicut contrà Fideles.*
74 *In mixtis verò locus est præventioni inter Papam & Imperatorem.*
75 *Infidelium dominium seu prælatio super Fideles, potest justè tolli per sententiam & ordinationem Ecclesiæ.*
76 *Ecclesia autoritatem Dei habet super Regna.*
77 *Infideles non sunt directè de foro Ecclesiæ, sed alieni à Christo & servi diaboli.*
78 *Infideles Ecclesia non excommunicat.*
79 *Forum sortiri & Statutis ligari, à pari procedunt.*
80 *Statuendi potestas à Jurisdictione dependet.*
81 *Juris Canonici Statuta ligant omnem creaturam in materiâ eidem adaptabili.*
82 *Præscribens contrà Jurisdictionem Imperatoris, non remanet Acephalus; sed subest Papæ.*
83 *Judæi delinquentes contrà Legem Moïsis per Legem Canonicam puniuntur.*
84 *Item, si obsint Fidelibus vel delinquant in opprobrium Christianæ Religionis.*
Item, si Dominicis & Festis diebus mercimonia vendant & artificia; seu operamechanica exerceant; n. 85.
Item, si in die Parascenes ostia vel fenestras apertas habeant; aut in publicum profitiant; & num. 86.
85 *Palentinum Concilium tempore Urbani VI. celebratum, nullam habet autoritatem.*
87. *Judæi non ligantur. Cap. Omnis utriusque, de pœnit. & remiss.*
88. *Judæi si matrimonium contrahant in gradibus, Lege Canonicâ tantùm prohibitis: ad Fidem conversi non separantur & eorum proles legitima est.*
89 *Nec tenentur servare formam à Concilio Tridentino præscriptam, in matrimoniis contrahendis.*
90 *Matrimonium validè ab infidelibus contractum post conversionem, non est iterandum coram Parocho & testibus.*
91 *Judæi in successionibus utuntur Lege veteris Testamenti.*
92 *Laici in merè temporalibus & prophanis, non ligantur Constitutionibus Canonicis: nisi in terris Ecclesiæ.*
93 *Constitutiones Ecclesiasticæ antè publicationem non ligant.*
94 *Constitutiones particulares, respectu certorum locorum vel personarum, ad alia loca vel aliàs personas non extenduntur.*
95 *Constitutiones per contrariam Legem vel consuetudinem abrogatæ, non sunt servandæ.*
96 *Et illis utentes incidunt in pœnam falsi.*
97 *Consilii Lex regulariter non est obligatoria.*
98 *Consilii Legem non servans ex contemptu, mortaliter peccat.*
99 *Consilium reverentiæ quod dicatur.*
100 *Verba hortatoria impropriantur, quandò subjecta materia est de præcepto.*
101 *Residere tenentur Episcopi apud suam Cathedralem, temporibus Adventûs, Quadragesimæ &c. Nec sufficit ut in Diœcesi resideant.*
102 *Ecclesia Romana autoritatem Canonibus impertitur, sed non eis alligatur.*
Declaratur num. 106.
103 *Papa an possit solo verbo facere Sacerdotem vel Episcopum; & num. seqq.*
104 *Imperator unico verbo etiam procedendo & extrà ordinem prolato, potest facere quem Doctorem.*
105 *Provisus antè consecrationem non dicitur Episcopus, sed electus.*
107 *Lex est omne, quod ratione constitit.*
108 *Judex ex magnâ causâ potest transgredi Canones.*
Contrarium, n. 114. usque in fin.
109 *Pœna mortis ex statuto imposita commutari potest ratione ætatis in pupillo qui homicidium perpetravit. & n. 117.*
110 *Pœnas Legum licet exacerbare propter casum terribilem.*
111 *Degradari an possit Clericus & tradi Curiæ sæculari pro crimine parricidii, si non sit incorrigibilis.*
112 *Mortuus ob criminis immanitatem, potest tradi bestiis in cibum.*
113 *Dispensare potest Episcopus ex magnâ causâ necessitatis & utilitatis contrà generale Concilium ex Sententiâ Rotæ.*
Contrarium, num. 121.
Declaratur, n. 122.
114 *Epicheiâ an & quandò Judicibus uti liceat.*
115 *Innocentii Doctrina de arbitrio transgrediendi Leges expenditur; & num. seqq. usque ad n. 121.*
116 *Judices potestatem habent ex causâ, pœnas temperandi & exacerbandi.*
117 *Minor etiam proximus pubertati pro homicidio, nunquam potest affici ultimo supplicio.*
118 *Minor viginti quinque & major quatuordecim annis pro atrocibus delictis, non punitur pœnâ mortis.*
Et quid in atrocioribus, ibid.
119 *Et quid in atrocissimis.*
120 *Parricidium dolo malo, aut ex insidiis patratum, rusticitatis, vel ætatis excusatione non est velandum.*
121 *Dispensare nequeunt Episcopi contrà Canones, nisi quatenùs reperiatur eis à Jure permissum.*

1 C*Anonum Statuta.* Varias habet lecturas, quarum tres recenset Abb. Antiq. hic in princ. Prima lectura est eorum qui intellexerunt Statuta Canonum de Præceptis Legis veteris, de quatuor Evangeliis & quatuor Conciliis generalibus: quæ sicut quatuor Evangelia Catholica veneratur Ecclesia, *c. Sicut* 15. *distin.* Quo sensu verba textûs ibi, ab omnibus exponuntur sine ullâ exceptione; & cessat contrarium, de quo hîc in *gloss.* 4. Quia etiam Papa & Imperator, Legem, & Evangelium servare tenentur, *c. Sunt quidam* 25. *q.* 1. & secundùm hoc Decretalis sic summari potest. Canones veteris & novi Testamenti & quatuor universalium Conciliorum ab omnibus servari debent.

Verùm hic primus intellectus nullatenùs videtur recipiendus. Primò, quia nimis restringit hanc litteram, quæ generaliter loquitur de Statutis Canonum, quorum apellatione in sui latitudine comprehenduntur omnes Constitutiones Ecclesiasticæ: ut in *Summâ* 3. *distinct.* & ex communi usu loquendi, quæ in corpore Juris sunt clausæ: ut dicam infrà in 1. *notab.* Secundò, quia esset de indubitabili. Nemini enim dubium esse potest, quin omnes Lege Divinâ astringantur, *c. Quæ contrà* 8. *distinct.* Tertiò, quia esset contrà mentem Gregorii IX. qui propterea suæ compilationi præposuit hunc Canonem in his quæ pertinent ad Jus humanum; ut omnes intelligerent Decretales in hoc volumine
2 insertas ab omnibus esse custodiendas, ut suprà *in proœmio in fin.* Quartò, quia non omnia Præcepta veteris Legis obligant post Legem Evangelicam; sed moralia duntaxat, quæ immutabilia sunt, §. *His itaque & ibi glossa* 1. 6.
3 *distinct.* S. Thomas in 4. *sentent. distinct.* 2. *q.* 1. *art.* 4. *q.* 1. *ad* 2. Cæremonialia enim fuerunt viva usque ad
4 Passionem Christi, mortua deinceps & mortifera post divulgationem Evangelii. Judicialia verò sunt evacuata per
5 adventum Christi; & quamvis non sint mortifera, sunt tamen mortua: ut idem docet in 1. 2. *qu.* 103. *art.* 4. & *qu.* 104. *art.* 3. Quintò & ultimò, aliis omissis; quia nihilominùs hic intellectus non solvit contrarium de Infidelibus, qui ad Fidem & observantiam novæ Legis non compelluntur inviti, *c. De Judæis & cap. ad Fidem* 45. *dist. c. Sicut infrà de Judæis.* Ad quod vide quod dicam infrà *n.* 78. *&* 88.

6 Secunda lectura est Vincentii, qui intellexit hoc capitulum de Statutis localibus: ita ut exponatur ab omnibus, scilicèt subditis Jurisdictioni Judicis statuentis: ut *c. Cùm longè* 63. *distinct. & c. Nihil infrà de elect.* Sed huic lecturæ à fortiori obstant prima & tertia consideratio, de quibus in præcedenti intellectu. Licèt probabiliter dici possit has duas lecturas fuisse positas à Doctoribus, non exclusivè ad Constitutiones Ecclesiasticas generales; sed comprehensivè: ita ut sit sensus; ut Canones tam Juris Divini quàm Juris positivi Ecclesiastici: sivè sint generales sivè locales, respectivè ab omnibus sint servandi.

Tertia & communis lectura est, ut textus intelligatur de Statutis ab Ecclesiâ generaliter editis: ut per *glossam* 1. & Hostiensem *in princ.* & hoc modo secundùm Joan. Andr. Cardin. & Anchar. hoc dicit: Constitutiones Canonum ab omnibus sunt servandæ.. Vel plenius secundùm Anton. de Butr. Joan. de Imol. Abb. Joan. de Anan. Alexan. de Nævo, Felin. & Dec. Juris Canonici Statuta omnes ligant; & eorum ritu, tam in pronunciando quàm in decidendo, Judicia sunt regulanda. Et quamvis hoc Summarium impugnet Augustinus Bero, eò quòd etiam in procedendo à Judicibus Ecclesiasticis servandi sint Canones: tamen reverà hunc sensum habuerunt Doctores, dùm dixerunt tam in pronunciando quàm in decidendo: hoc est tam interloquendo, quàm definiendo; & sic tam in ordinatoriis Judiciis, quàm in decisoriis. Ad hoc *l. Quod justit*, cum ibi notatis per Bart. *ff. de re judic.* Præterquàm quòd non semper in præparatoriis servandi sunt Canones, sed Leges fori: ubi

Judicium ventilatur: ut dicam infrà in 3. *notab.* Clariùs tamen sic summat Aretin. & benè. Statuta Canonica ligant omnes; & secundùm ea debent Judices procedere & judicare, non ex suo capite. Quod ultimum est ex mente glossæ & Innocentii, qui exponunt verba suo sensu: scilicèt malo.

7 Quarta lectura est Petri de Anchar. *in repetit. hujus cap. num.* 31. qui exposuit verbum *actionibus*, non prout sonat in Jus: id est pro jure prosequendi in Judicio, quod sibi debetur: ut in *l. Extat, ff. Quòd met. caus.* & Instit. *de action. in princ.* quemadmodùm intellexerunt gloss. Innoc. & Joan. Andr. qui exposuerunt verbum *actionibus*: scilicèt civilibus & *Judiciis*: scilicèt criminalibus. Hoc enim esset nimis restringere hunc textum: scilicèt ad civiles & criminales Causas in Judicio ventilandas; & ad Judicem tantùm, ut in ipsis Judiciis non ducatur suo sensu. Sed exposuit verbum *actionibus*, prout sonat in factum & in exercitio facti; & in actibus hominum explicandis, etiam cum privatis personis extrà Judicium: ut in testamentis, contractibus & aliis quibuscumque dispositionibus occultis, ut in eis ducatur quis autoritate Canonicâ & non spiritu suo; cùm privata dispositio non possit generalem Constitutionem Canonis immutare, *cap. Requisisti de testamen. & l. Nemo potest, ff. de legat.* 1. Verbum autem *Judiciis*, intellexit in suâ propriâ significatione: prout refertur ad civiles & criminales Causas, in quibus nec Litigatores, nec Judices duci debent privato sensu; sed Canonum autoritate, *c. Ne innitaris infrà eod.*
8 Et ita de Decretis Concilii Tridentini sanxit Pius IV. *in Bullâ Confirmationis* quæ incipit, *Benedictus Deus*: ibi, *eadem Decreta & Statuta in Judicio & extrà illud diligenter observent.* Et hoc sensu secundùm Anchar. text. summatur sic. Nemini licet in Ecclesiasticis negotiis vel Judiciis, transgredi Canones & proprium sensum sequi: vel aliter secundùm Berojum, Statuta Canonum in omnibus negotiis Ecclesiasticis ab omnibus servanda sunt: intelligendo verbum *negotiis*, largè pro quibuscumque actionibus tam extrajudicialibus quàm judicialibus, juxtà textum in *c. Forus*, §. *Negotium infrà de verborum significat.*

9 Et hinc sumi potest quinta & nona lectura, ad hunc textum accipiendo verbum *actionibus* adhuc in latiori significatione, non solùm pro actibus humanis extrajudicialibus externis: ut *in l. Hæredes palàm* & ibi glossa in verb. *actionis ff. de testament.* & in Aut. *Hoc Jus porrectum, c. De Sacrosanct. Eccles.* Sed etiam pro actibus internis, secundùm ea quæ scripsi in *c. Dolentes, num.* 38. *&* 64. *infrà de celebratione Missarum*: ita ut Constitutiones Ecclesiasticæ obligent etiam ad culpam: ut *in cap. Nulli fas* 19. *distinct. & in c. Violatores* 25. *quæst.* 1. cum aliis adductis per Archid. *in c. Detestanda, num.* 4. *de conceff. præb. lib.* 6. & latiùs dicam infrà *num.* 47. *& num.* 107. in septimâ declaratione; & meritò, quia Legum Ecclesiasticarum præcipuus finis esse debet ad æternam felicitatem & salutem dirigere: ut per D. Thomam in 3. 2. *qu.* 90. *art.* 2. & alios, quos sequitur Rota *decis.* 107. *num.* 16. *part.* 7. *recent.* & secundùm hunc intellectum textûs hoc intendit: Constitutiones Canonicæ ab omnibus sunt servandæ, tam in foro externo quàm in foro conscientiæ.

Dividitur in duas partes juxtà tertiam & communem lecturam. Prima ponit dictum in genere. Secunda illud declarat & exponit in specie ibi; *& nemo.*

10 Desumpta est hæc Constitutio ex Concilio Meldensi, *c.* 34. *aliàs* 10. sub Sergio II. ab Episcopis Galliæ, Meldis inchoato anno 845. & absoluto Parisiis anno sequenti: eò quòd cùm Reges Francorum res Ecclesiasticas Laïcis possidendas tradidissent, eâ re cognitâ, Episcopi Galliæ ad Divinam indignationem avertendam & misericordiam implorandam, hanc Synodum congregarunt: in quâ temporum iniquitatem imprimis deplorarunt; tributentes huic sacrilegio causam malorum, quibus eo tempore universa Gallia à Northmannis aliisque Barbaris nationibus infestabatur. Mox pro rebus Ecclesiæ conservandis plura Decreta ediderunt: ut patet ex Synodi præfatione, *tomo* 3. *Conciliorum part.* 1. *sect.* 2. *pag.* 345. *&* 350. Quæ quidem Decreta à Sede Apostolicâ confirmata fuisse fatetur in suâ Præfatione Benedictus Levita; & patet ex inscriptione quæ habetur post Præfationem Concilii, *pag.* 346. Quare dùm Berojus hîc *num.* 3. asseruit Papam huic Concilio Meldensi interfuisse: lapsus est ignorantiâ Historiæ, quia Sergius II. numquam legitur profectus in Galliam, ubi Synodus coacta fuit: ut patet ex Anastasio Bibliothecario, in illius vitâ quæ refertur eodem tomo 3. *Conciliorum, pag.* 1. *sect.* 2. *pag.* 341. ex Platina & aliis Historicis.

11 Nota primò ex principio textûs, appellatione Canonis in latiori significatione venire omnem Constitutionem Ecclesiasticam: ut patet in Summâ 3. *dist.* ibi, *Constitutio Ecclesiastica Canonis nomine censetur*; & ibi hoc notat glossa ab omnibus approbata in cap. *De libellis, vers. Quamob causam* 20. *dist.* & firmant hîc Card. Imol. Abb. Aret. Alexan. de Nævo, Felin. & Bero. omnes in 1. *notab.* post Joan. Andr. *num.* 2. & sic Canones apellantur omnes Leges Ecclesiæ, sicut Constitutiones Juris Civilis dicuntur Leges sæculi, secundùm Abbat. *num.* 1. *in fin.*

Sed adversùs hanc expositionem insurgit Decius hîc in 1. *notab.* quia cùm textus simpliciter de Canonibus loquatur 12
& hæc Constitutio edita fuerit in Concilio Meldensi: ut patet, ex suprascriptione consonat; ut secundùm qualitatem Concilii loquentis intelligatur; & sic de Canonibus conciliaribus, per id quod notat Bald. *in c. Cùm venissent num.* 2. *infrà de eo qui mittit. in possess.* ubi quòd si Rex Angliæ faciat mentionem de Jure: de suo regio intelligitur. Et quamvis subdat propter subjectam materiam, quod hîc statuitur locum habere in quâlibet Constitutione Ecclesiasticâ: tamen contendit hoc non probari per hoc capitulum, ob præmissam rationem.

Verùm huic objectioni respondeo, hunc Canonem vim 13
habere generalis Constitutionis, non ex Concilio Meldensi; sed ex hac Gregorianâ compilatione: ut suprà in proœmio: quod indè etiam convincitur, quia in hoc volumine inserta sunt multa Decreta Conciliorum Provincialium: ut scripsi in cap. 1. *num.* 1. *&* *num.* 75. *infrà de pactis.* Quæ 14
quidem Decreta, etsi Canonum nomine censerentur: ut in *c. Regula* §. *Porrò* 3. *distinct.* & latiùs dicam infrà *n.* 34. tamen non habent vim obligandi extrà Provinciam, *c.* 1. 5. *qu.* 2. *c. Decernimus* 3. *qu.* 9. etiamsi posteà
15 fuerint per Sedem Apostolicam confirmata, quia confirmatio nisi aliud in litteris sit expressum: dat robur; sed non extendit actum confirmatum, *l. Aurelius* §. *Testamento ff. de liberat. legat.* & notat Bald. per illum textum in *l.* 1. *in fin. eod. si adverf. rem judic.* Paul de Castr. *in conf.* 187. *Notandum est in princip. lib.* 2. Rot. *in recent. decis.* 175. *num.* 8. *par.* 5. *& dec.* 58. *num.* 30. *par.* 6. & coram Gregor. XV. *decis.* 267. *num.* 1. undè Concilia Provincialia Mediolanensia, quamvis fuerint confirmata per litteras in formâ Brevis: receptum est, ut vim obligandi non habeant extrà illam Provinciam; & nihilominùs Canones Provinciales, sicut & aliæ Constitutiones particulares in corpore Juris clausæ non controvertitur quin habeant vim generalium Constitutionum, nisi appareat de contrariâ Principis voluntate: prout apparet in cap. *Non autem* 7. *qu.* 1. & in *c. Et temporis qualitas* 16. *qu.* 1. & in cap. *Scendum* 16. *distinct.* & sæpè alibi; & ita declarat Hostiensis in *c. Cùm super num.* 1. *de sepultur. allegat.* §. *Sed & quòd princip. instit. de Jur. natur. l. si Imperialis, C. de legib. c. Constitutus in fin. de conceff. præben.* Idemque firmant *in d. c. Cùm super.* Joan. Andr. & Anton. de Butr. quos refert; & sequitur ibi Felin. *num.* 16. *verf. Hanc sallentiam intellige.* Archid. post Hugon. in *c. De his il.* 2. *in princ.* 50. *dist.* Et propterea non applicatur doctrina Baldi, quia 16
Rex Angliæ potest Jus condere in suo Regno dumtaxat: in quo, ut Baldus inquit, est Monarcha & totum continens, sed non extrà illud, *l. fin. ff. De Jurisd. omn. Judic.* & notat idem Bald. *in Aut. Hoc ampliùs num.* 10. *verf. Quæro an filii Regis C. de fideicomm.* Bart. *in l.* 1. *in princ. ff. Quòd quisque jur.* But. *in c. Tuam in* 2. *notab. infra de ordin. cognit.* & docet S. Thomas *in* 1. 2. *qu.* 96. *art.* 5. At Summus Pontifex potest Constitutiones facere in universo orbe etiam sine Concilio, *c. Cuncta per mundum*, ibi: *etiam sine ullâ Synodo præcedente* 9. *qu.* 3. *c.* 17
Ad Apostolicæ de re judic. lib. 6. & ibi notat glossa 1. Gemin *col.* 3 *verf. in glossa*; & Philipp. Franc. *num.* 3. *verf. in glossa*, ibi *præsente* cùm Jurisdictio Papæ non restringatur ad limites alicujus territorii: ut post Innocentium *in c.* 1. *n.* 2. & Butr. *n.* 31. *de offic. deleg.* Dixit Marian. Socin. *conf.* 237. Difficultatem *n.* 1. *col.* 2. *verf. quia cùm Jurisdictio lib.* 2. & Aymon. *conf.* 128. *Proponitur num.* 2.

Non igitur mirum, si Canonis nomen hîc largè accipiatur 18
pro omni Constitutione Ecclesiasticâ: quæ variis nominibus nuncupatur; nam aliquandò dicitur decretalis Epistola; aliquandò Decretum; aliquandò Dogma; aliquando Mandatum; aliquandò Interdictum; aliquandò Sanctio. Ad hoc *c. Si quis dogmata* 25. *q.* 2. Epistola decretalis dicitur, quam Papa statuit solus vel cum Cardinalibus ad consultationem alterius. Decretum verò id, quod statuit Papa de Cardinalium consilio ad nullius consultationem. Dogma est id, quod consistit in Doctrinâ Fidei Christianæ. Mandatum, quod consistit in Doctrinâ morum. Interdictum, quandò fit prohibitio nullâ pœnâ adjectâ. Sanctio verò, cùm pœna adjicitur; & ita hæc singula explicat & Juribus comprobat glossa 1. *in Summâ* 3. *distinct.* & sequitur Imol. hîc *num.* 1. Licèt hæc multòties confundantur; & unum pro altero usurpetur: ut ibi notat Hugo & Præpos. *in fine.* Canon strictè sumitur 19
pro Constitutione in generali Concilio editâ: ut cap. *Habeo* 1. 6. *distinct.* ibi: *oportebat enim, ut Synodus Canones Ecclesiasticos promulgaret, c. Nicæna Synodus* 31. *dist.* ibi, *posuit Leges quas Canones vocamus*, §. 1. *in princ.* 21,

in rubr. de Consuet. num. 7. Dec. in *c. Decernimus, num.* 197. *de Judic.* Cardin. Seraph. *decis.* 1018. *num.* 6. & statuendi potestas à Jurisdictione dependet, *c. A nobis, il.* 80
1. *de sent. excommun. d. c. Ut animarum, l. fin.* & ibi notat Bald. *ff. de Jurisd. omn. Judic.* Bart. in *l. Omnes populi, in* 1. *quæst. in princ. ff. de Justitiâ & Jure.* Abb. in *c. Ecclesia S. Mariæ, num.* 10. *infrà eod.* & ideò quicunque potestati subjecti sunt, subduntur Legi quam fert illa potestas: ut inquit S. Thomas in 1. 2. *q.* 96. *art.* 5.

Concludendo pro conciliatione glossæ & Innocentii: arbitror sic distinguendum, Aut quæritur, an Constitutiones Canonum ligent omnes in universum in materiâ eis adaptabili; & tenendum est ligare omnem creaturam; & in hoc rectè Innocentius redarguit glossam, quod restringit textum ad subditos: in hoc enim glossa supponit extare aliquos qui non sint subditi; at hoc est manifestè falsum, quia nullus in orbe reperitur qui non subsit Apostolico; & in materiâ sibi adaptabili ejus Constitutionibus non ligetur, sive Ecclesiasticus, sive Laicus, sive Princeps, sive subditus, sive Christianus, sive Infidelis. Ad hoc *c. Novit. de Jud. c. Solitæ de major. & obed. c. pro humani, de homicid. lib.* 6. *& quod notat Innocentius in c. Ad Apostolica de re* 82
judic. eodem libro. Ideò que procedit præcriptio exemptionis ab Imperatore; nec præscribens remanet acephalus, quia subest Papæ & ad eum recurritur pro Justitiâ obtinendâ adversùs eos qui in terris Superiorem non habent: ut tradit Cardin. in *Clem. Pastoralis* §. *rursùs in* 2. *notab. de re judic.* Abb. *in c.* 1. *num.* 2. *&* 6. & ibi etiam Felin. in 2. *notab. de probat.* & idem Felin. hic *num.* 10. *vers.*
83 *Et pro istis facit.* Et propterea si Judæi delinquant contra Legem Mosaicam, per Legem Canonicam puniuntur: ut per Petr. de Anchar. *in repet. c. Ea quæ de regul. Jur. lib.* 6. quem refert; & sequitur Felin. hic *num.* 38. & 84
idem si obsint Fidelibus, *c. Si inimicus* 93. *distinct.* Petr. Brixien in *repert. in verb. Infidelis.* Aut si delinquant in opprobrium Christianæ Religionis: ut in *c. Sæpè* 28. *distinct.* & notat Anchar. *ubi suprà vers. Sextò, quæro & in cons.* 15. *incipien. Spiritualis Judex.* Alios casus recensent Gemin. in *c. Multi* 2. *quæst.* 1. & Silvest. *in verb. Judæus,* 85
vers. Quartò, quæro num. 7. *& sequentib.* undè in Concilio Palentino celebrato anno Domini 1388. tempore Urbani Papæ VI. in rubricâ de feriis per Infideles colendis sic legitur: *Cedit in opprobrium Religionis Christianæ, quòd Judæi & Saraceni inter Christicolas habitantes diebus Dominicis & Festivis, mercimonia vendere & artificia ac mechanica opera exercere publicè non verentur. Cùm autem in Divinæ Majestatis offensam non sint à Christi Fidelibus aliquatenùs tolerandi, ipsis Judæis & Saracenis: ne mercimonia vendere aut qualitercumque artificia seu opera mechanica exercere præsumant diebus Dominicis & Festivis, qui per Christianos coluntur: districtiùs inhibemus; & ad id compelli per locorum Ordinarios ac Judices sæculares: sub quorum Jurisdictione, Judæi & Saraceni vivere dignoscuntur per subtractionem communionis Fidelium & alias pœnas temporales, autoritate quâ fungimur: præcipimus & mandamus. Quòd si sæculares Judices negligentes fuerint in præmissis, ad hoc per censuram Ecclesiasticam compellantur.* Hæc ibi. Adverte tamen, quia hujus Concilii seu potiùs Conciliabuli nulla est autoritas. Fuit enim celebratum à Petro de Lunâ Pseudo Cardinali in Hispaniarum partibus Legato Clementis VII. Antipapæ: ut patet ex illius præfatione & subscriptione, *tomo* 7. *Conciliorum, pag.* 975. *&* 978. Ex rationabili tamen consuetudine receptum est, ut Infideles apud Christianos commorantes ad dies Festos servandos teneantur: ut testatur Bartech. in *tract. de Gabell. part.* 7. *quæst* 1. & pro Statu Ecclesiastico extat Constitutio Pauli IV. *Cùm* 86
nimis absurdum, §. *in Bullar. tom.* 1. *pag.* 721. facit textus in *c. Quia* & in *c. In nonnullis, infrà de Judæis: ubi* interdicitur Judæis & Saracenis, ne in die Parasceves ostia vel fenestras apertas habeant aut in publicum prosiliant; & præcipitur, ut præsumptores hujusmodi condignâ animadversione compescantur.

Aut quæritur, an singulæ Constitutiones Canonicæ ligent
87 omnes in materiâ eis non adaptabili. Et dicendum est, non ligare: non quia subditi non sint, sed quia materia eis non congruit: ideòque in eo particulari casu non subjiciuntur Legi. Nemo enim dixerit Judæos & Paganos ligari Edicto generalis Concilii, de confitendo semel in anno, & communicando in Paschate. Quod accidit, non quia Infideles non sunt subditi Ecclesiæ; sed quia Sacramentorum perceptio eis non adaptatur, *c. fin. cum ibi notat. de Presbyt. non baptiz.* cùm Baptismus sit janua omnium Sacramentorum, §. *Verum,* 32. *distinct.* Undè meritò illa Constitutio restringitur ad Fideles. Et propterea si Judæi Matrimonium con-
88 trahant in gradibus Lege Canonicâ tantùm prohibitis, ad Fidem conversi non separantur, *c. Gaudemus, infrà de divort. c. De Infidelibus, de consang. & affinit.* & eorum proles legitima est, *c. fin. Qui fil. sint legit.* nam cùm habeant Legem veteris Testamenti, cui subjiciuntur: non tenentur servare Canones de Matrimonio loquentes, secundùm Archid. post Hugon. in *c. Multi n.* 6. 2. *quæst.* 1. ac proindè non tenentur servare formam à Concilio Tridentino 89
præscriptam in *c.* 1. *sess.* 24. *de reformatione Matrimonii.* Imò nec post conversionem tenentur iterùm contrahere coram Parocho & testibus, quia non contrahunt de novo; 90
sed persistunt in jam contracto: ut consuluit Navarr. *cons.* 4. *de pact. in antiq. impress. & in nov. cons.* 2. *incip. Judæus & Judæa, de convers. Infidel.* Et in successionibus similiter utuntur Lege veteris Testamenti: ut per Florian. in *l. Maximum vitium. C. de liber. prætent.* ubi testatur ita fuisse consultum in hæreditate Judæi triginta millium ducatorum: ut refert hic Felin. *num.* 37. adjiciens idem procedere in Catechumeno, post Gemin. in *c. Audite, in* 2. *notab.* 34. *dist.* 91

In his igitur casibus & aliis consimilibus: Infideles non 92
ligantur Statutis Canonum, quia materia eis non congruit. Nec mirum; nam nec Laici Fideles in merè temporalibus & prophanis ligantur Constitutionibus Canonicis: nisi in terris Ecclesiæ, *c. Quoniam,* 10. *dist. c. Si duobus, de appelat. gloss. in c. Per venerabilem,* in verb. *Habeat potestatem, qui fil. sint legit.* Anton. de Butr. in *c. fin. num.* 1. *infrà eod.* & scripsi in *c.* 1. *num.* 26. *& sequentib. infrà de pact.* & tamen non propterea vitiatur regula hujus textûs; nec licet absolutè affirmare Laicos Christianos non subesse Romano Pontifici, aut non astringi Statutis Canonicis. Quæ distinctio in effectu est ex mente Baldi hic *num.* 5. dicentis. Aut est talis Constitutio quæ possit adaptari omnibus; & tunc est verum, quod dicit Innocentius. Aut non potest adaptari omnibus, puta Infidelibus; & tunc bona est dicta glossa.

Nunc principalis regula hujus textûs, quòd Constitu- 93
tiones Canonum ab omnibus sint servandæ: multipliciter declaratur hic à glossa & Doctoribus.

Primò enim declaratur, ut procedat: dummodò Constitutiones sint publicatæ, quia aliàs non ligant. §. *Leges,* 4. *distinct. c.* 1. & ibi glossa in verb. *Solemniter, de postul. Prælat c.* 1. ubi etiam glossa in verb. *Duos menses, de sent. excommun.* DD. & præsertim Felin. *num.* 7. *in c.* 2. *infrà eod.* Quinimò publicationem esse de essentiâ Legis docet S. Thomas in 1. 2. *quæst.* 90. *art* 4. & Navarr. *cons.* 1. *vers. Quintò dico, hoc tit. De constit.* & tenent Paul. & Matth. relati à Cardin. in *proœmio Clementin.* in verb. *Universitati n.* 1. De hoc scripsi latiùs in *d. c. fin. num.* 43. *& seqq. infr. eod.* ubi etiam posui: an declarationes requirant publicationem.

Declaratur secundò, ut procedat in Constitutionibus 94
generalibus tantùm; non autem in Constitutionibus particularibus, respectu certarum personarum vel locorum, *c. Cùm longè* 63. *distinct, c. Nihil infrà de elect.* & notant hic gloss. 1. & omnes. Quomodò autem agnoscatur an Constitutio sit generalis; declarat glossa in *c. Ut circà,* in verb. *Perpetuò, de elect. lib.* 6. & prosequitur Bald. *in l.* 3. *n.* 2. *C. De Legib.* & Felin. hic *n.* 15.

Declaratur tertiò, ut non procedat in Constitutionibus 95
abrogatis per contrariam Legem vel consuetudinem: illæ enim non sunt servandæ, *c.* 1. 26. *dist. c. ult.* 36. *quæst.* 2. *gloss.* 2. Innocent. *in princ.* Abb. *num.* 3. *in gloss.* 2. 96
& Doctores hic. Imò utens Constitutionibus à Lege abrogatis, incidit in pœnam falsi; ut ex textu in §. *Hinc igitur: in primâ Constitutione, Cod.* & notant gloss. & Bart. in *l. fin. ff. De falsis* Aretin. *in* §. *In personam;* & ibi etiam Jas. *num.* 19. *Institut. de action.* Dec. hic *in primâ lectu-râ, num* 37. Præterquàm in aliquibus casibus, quos post Butr. & Imol. recenset hic Felin. *n.* 19. & Dec. *d. n.* 37. *vers. Et procedit dicta conclusio;* & *num. sequentib.* An autem Constitutio Ecclesiastica liget ab initio, antequàm à subditis recipiatur; anne tollatur per non usum, relatis octo Canonistarum opinionibus: examinavi latissimè in *c.* 1. *à num.* 16. *usque in finem infrà de treguâ & pace.*

Declaratur quartò, ut locum habeat in Constitutionibus 97
quæ præcipiunt aut prohibent; secùs si simpliciter consulant vel adhortentur, quia Lex Consilii regulariter non est obligatoria, *c. ult.* §. *Quod præcipitur,* 14. *quæst.* 1. §. *Hæc etsi Legibus,* 4. *distinct.* gloss. 2. Abb. & omnes hic; nisi in tribus casibus. Primus est, cùm quis astrinxit se Consilio, ut in Religiosis solemniter professis, *c. Cùm ad Monasterium, de Statu Monachorum,* qui tamen non obligantur ex vi Canonis consulentis, sed ex vi voti, secundùm Butr. Imol. & Felin hic. Secundus est, cùm quis venit 98
contra Legem Consilii ex contemptu; quia mortaliter peccat: ut notat gloss. *num.* 1. *c. Quis autem,* 10. *distinct.* Tertius est, cùm Lex continet Consilium reverentiæ, *c. Ad aures,* & ibi gloss. in verb. *Consilio, de etat. & qualit.* Dicitur autem Consilium reverentiæ, quandò materia est necessitativa; sed Lex ob reverentiam ejus; cui loquitur,

utitur verbis consultivis, non præceptivis; ut hic declarant Doctores & in specie. Abb. *num.* 4. Felin. *num.* 23. Exemplum sumi potest ex Decretis Concilii Tridentini in *c.* 5. *vers. Quod auxilium, sess.* 25. *de Regular.* & *in c.* 20. *sess.* 25. *de refer. & ex Decreto de recipiendis & observandis Decretis Concilii, vers. Superest nunc, ut Principes omnes;* & ex Bullâ Pii IV. confirmationis Concilii, quæ incipit: *Benedictus Deus, vers. Ipsum verò charissimum* 100
filium nostrum Imperatorem. Cæterùm his casibus obligatio non oritur ex consilio, sed ex naturâ rei; nam verba hortatoria impropriantur, quandò subjecta materia est de Præcepto: ut est tex. in *c. Rogo;* & ibi notat gloss. 1. 11. *quæst.* 3. & *in c.* 1. in verb. *Hortamur,* ubi glossa exponit: id est, præcipimus, *infrà de testibus;* & sequitur Abb. *in c. Nam concupiscentiam, num.* 3. *infrà hoc tit.* Vel certè: ut ait ibi Dec. *num.* 21. Verba hortatoria tunc non impropriantur, quia non est inconveniens aliquem hortari ad illud quod facere tenetur, *c. Pervenit,* 84. *distinct.* & ideò verbum *rogo* & verbum *Hortamur* in locis præallegatis propriè intelliguntur & non inducunt præceptum; sed per alia Jura, materia Præcepti esse dicitur: ut ibi per eum.

101 Hinc Sacra Congregatio Concilii aliàs declaravit Episcopos temporibus præscriptis in *c.* 1. *vers. Eosdem interim admonet, sess.* 23. teneri apud suam Cathedralem Ecclesiam residere; nec satis esse, ut in Diœcesi resideant; nam etsi Decretum illud utatur verbo *admonet,* quod est Consilii non Præcepti: tamen obligatio residendi in Cathedrali Ecclesiâ surgit ex dispositione antiquorum Canonum, quos Tridentina Synodus ibi penitùs non sustulit; sed tantùm moderata est: nempè ex *c. Placuit* 7. *quæst.* 1. & ex *c. Episcopus, de consecr. distinct.* 3. ut scripsi plenè in *c. Qualiter, à num.* 27. *usque in fin. infrà de Clericis non residen.*

102 Declaratur quintò regula hujus textûs, ut locum non habeat in Summo Pontifice: ipse enim non ligatur Statutis Canonum, cùm sit suprà omne Jus humanum positivum, *c. Proposuit. de concess. præben.* §. *His ita,* 25. *quæst.* 1. ubi sic legitur.

Sacrosancta Romana Ecclesia, Jus & autoritatem Sacris Canonibus impertitur, sed non eis alligatur. Habet enim Jus condendi Canones: ut potè quæ caput est & cardo omnium Ecclesiarum, à cujus regulâ nemini dissentire licet. Ita ergò Canonibus autoritatem præstat, ut seipsam non subjiciat eis. Hæc ibi. Et docet Sanctus Thomas *quodlib.* 4. *art.* 13. Undè Bald. in *c.* 1. *circa fin. vers. Secundo cauja de alien. feudor. Deus,* inquit, *Papæ & Imperatori Leges subjecit; & eorum celsitudini nulla Lex imponi potest.* Allegat textum *in Authen. de Consul.* & *in l. fin. C. de Legib.* Et propterea Papa potestatem habet dispensandi pro loco & tempore in omnibus Statutis Ecclesiæ; ut per Divum Thomam *ubi suprà;* & *in* 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 5. *ad* 3. Undè etiam simplici Sacerdoti committere potest, ut conferat Chrisma: ut per Doctores in *c. Quanto, infrà de consuet.* & est definitum in Concilio Florentino in Decreto Fidei Eugenii IV. §. *Secundùm Sacramentum.* De quo articulo scripsi plenè in *c. unico Per frontis Chrismationem, infrà de Sacrâ Unctione;* & complura his similia in proposito congerunt hic Felin. *num.* 23. *vers. Fallit quartò;* & Dec. *num.* 50.

103 Qui ampliùs affirmant Papam posse unico verbo facere Sacerdotem vel Episcopum, allegant Angelum hoc dicentem de Sacerdote in *l.* 2. *in princ. c. de crimin. sacrileg.* & de Episcopo in *l.* 1. *num.* 2. *in fin. C. de sent. pars.*

104 Exemplo Imperatoris, qui unico verbo etiam procedendo & extra ordinem prolato potest facere quem Doctorem: ut in prædictis Juribus; & de servo liberum: ut in *l. Apud eum, ff. de manumiss. vindictâ.* Sed adverte, quia hoc dictum Angeli est erroneum: nam Sacramenta omnia & consequenter eorum essentialia, instituta sunt immediatè à Christo: ut docet Sanctus Thomas in 1. *par. quæst.* 60. *art.* 3. & 5. & est hodiè definitum à Tridentin Synodoâ *de Sacramentis in genere, sess.* 7. *de Sacram. can.* 1. *& in specie de Sacrâ Ordinatione sess.* 23. *de Sacram. Ordin. can.* 3. & ideò in Sacramentis requiruntur res & verba determinata ex ipsâ Christi Institutione: ut per eumdem D. Thomam *d. quæst.* 60. *art.* 7. Undè sine materiâ & formâ Sacramenti essentia non perficitur: ut similiter definitur in Concilio Florentino *sess.* 14. *c.* 2. *de differen. Sacram pœniten. & Baptis.* ibi *materia & forma quibus Sacrament. essentia perficitur.* Neque Ecclesiæ relicta est potestas à Domino super Sacramentorum substantiâ, *c. Sunt quidam* 25. *quæst.* 1. & constat ex Decreto Concilii Tridentini in *c.* 2. *in princ. sess.* 21. *de commun. sub utrâque specie.* Undè hanc Doctrinam plenè confutavi in *c. un. num.* 19. *& 67. de Sacramento Unctionis.* Porrò respectu Episcopi dictum Angeli salvari potest tantummodò in non consecrato. Potest enim Papa unico verbo eum facere Episcopum: id est, conferre illi Cathedralem Ecclesiam: ut quotidiè facit per propositionem in Consistorio. Sed tamen si provisus ante consecrationem non dicitur Episcopus, sed electus: ut notat Abb. in *c. Tua nuper, n.* 2. *de his quæ fiunt à Prælatis.* Anton. de Butr. *cons.* 19. *incip. Quia hic agitur, num.* 3. *vers. Hoc enim verbo.* Habet enim potestatem jurisdictionalem, quæ ex simplici injunctione hominis confertur; non autem potestatem Sacramentalem, quæ non confertur nisi per consecrationem, *c. Transmissam & c. Quòd sicut,* §. *Super eo, de elect.* Et declarat S. Thomas in 2. 2. *quæst.* 39. *art.* 3. Sed respectu Sacerdotis dictum Angeli de Perusio nullo modo salvari potest. Ignoscendum est tamen Legistæ, quia in hoc articulo lapsi sunt etiam graviores Canonistæ, quorum opiniones retuli in *d. c. unico de Sacrâ Unctione.* Cæterùm, quod pertinet ad hanc quintam declarationem: dico etiam Summum Pontificem comprehendi sub regulâ hujus textûs, secundùm quod ei proportionabiliter convenit; & ita non quoad vim coactivam, cùm nemo cogi possit à seipso vel à pari; sed benè quoad vim directivam, quia potest quis dirigi vel obligari etiam à seipso: ut latè ostensum est *suprà num.* 57. *& seqq.* & cùm Princeps sub- 107
jiciatur rationi: consequens est ut subjiciatur & Legi, quia Lex est omne quod ratione constitit, *c. Consuetudo,* 1. *distinct.* Undè Seneca in *epistolâ ad Luculum,* relatus à glossâ in *c. Ex eo, in ver. Quàm rationis, de elect. lib.* 6. Si vis, inquit, omnia tibi subjicere; te subjicias rationi.

Declaratur sextò principalis regula hujus textûs, ut non procedat in Infidelibus secundùm Hostiensem & alios hic. Sed hæc declaratio non est vera, quia in materiâ eis adaptabili etiam Infideles subjiciuntur Constitutionibus Canonum: ut patet ex dictis *suprà à n.* 64. *usque ad n.* 93.

Declaratur septimò, ut non procedat in foro conscientiæ: ut videtur tenere Abb. in *c.* 1. *n.* 19. *de restit. in integrum.* Sed hanc declarationem ostendi falsam esse in *c. fin. num.* 22. *& seqq. infr. eod.* & *in c.* 2. *à n.* 20. *de regular.* ubi fusè probavi Decreta Apostolica habere vim obligandi in foro conscientiæ: etiam sub reatu mortalis peccati.

Declaratur ultimò prædicta regula, ut non procedat si 108
Judices ex magnâ causâ transgrediantur Canones: ut videtur sentire Innoc. *hic num.* 2. *vers. Quamvis;* & idem credimus. Quod ex sequentibus confirmatur: nam Legatus ex justâ causâ severitati Juris communis derogare potest: ut est expressum in *c. fin. de translat. Episc.* Et Magistratus propter metum periculi vel scandali, potest Legem transgredi, secundùm Bald. in *l. Si quis filio.* §. *Hi autem, num.* 4. *ff. de injust. testam.* Et excusatur in Syndicatu, qui ob multorum salutem transgreditur Statuta: ut idem tradit in *l. Observare, in* 10. *quæstione, ff. De offic. Proconsul.* Item, ratione ætatis potest commutari pœna mortis 109
ex Statuto imposita in pupillo qui homicidium perpetravit: ut per eumdem in *l. Etsi severior, num.* 10. *C. de infam.* 110
& è converso propter casum terribilem licere pœnas Legum exacerbare, scripsit idem Bald. in *c. Obertus. Qualiter olim feudum alien. posset.* Ideòque propter homicidium horribile: 111
puta parricidium, Clericus degradari potest & tradi Curiæ sæculari: etiamsi non sit incorrigibilis; & sic non servatâ formâ *c. Cùm non ab homine, de judic.* ut concludit Petr. de Anchar. *cons.* 158. *Ex narratis, num.* 5. *c. & seqq.* & *in* 6. *Ea quæ in* 19. *quæstione de regul. Juris lib.* 6. Abb. in *c. At si Clerici, num.* 41. *de judic.* & Felin. *hic num.* 49. Qui tamen articulus est admodùm controversus; & extant utrinque Doctores, de communi & veriori opinione attestantes: ut refert Bernardus Diaz. in *Practicâ Crimin. Canon. c.* 90. *de Parricid.* & dicam latiùs in *d. c. Cùm non ab homine, à numer.* 36. *usque ad numer.* 105.

Et eodem modo propter immanitatem criminis fertur 112
sententia contra mortuum, secundùm glossam in §. *Interdùm autem, in verb. Damnata, instit. de hæredit. quæ ab intest. de for.* Et propter eandem immanitatem reus mortuus tradi potest bestiis in cibum: ut per glossam *un. in l. un. ff. Arbor. furt. Cæsar.* Sic nostris temporibus vidimus cadaver Marci Antonii de Dominis olim Archiepiscopi Spalatren. Hæresiarchæ relapsi in Arce S. Angeli, vitâ functi: posteà in Acie Campi Floræ unà cum illius imagine publicè concrematum fuisse: ob quam immanitatem etiam pecus traditur morti: ut in *c. Mulier,* 15. *quæst.* 1. Alia his similia ponit Ludov. Roman. *cons.* 428. *incipit: In terminis propositæ Consultationis, num.* 13. *& in l. Si verò* §. *De viro, in* 42. *fall. ff. sol. matrim.*

Et eâdem ratione Episcopum ex magnâ causâ necessitatis & 113
utilitatis posse contra Constitutiones Canonum: etiam generalis Concilii dispensare; decidunt Domini de Rotâ *decis.* 262. *incip. In religioso, aliàs est* 5. *de Jure Patron. in nov. per c. Tali & c. Exigunt,* 1. *quæst.* 7. *& c. Proposuisti, de præben.* allegant Joannem de Lignano in *c. At si Clerici, de judic.* & eos sequuntur Roman. *cons.* 325. *incip. Quoad primum Consultationis articulum, num.* 7. *vers. Hinc est, quòd notabiliter concludunt Domini de Rotâ & de cons.* 428. *& num.* 14. Abb. in *c. Cùm dilectus num.* 5. *de*

elect. & Felin. *hic* qui *à num.* 48. longam seriem cumulat casuum consimilium & latiùs Hippol. de Manil. in *l.* 1. *col.* 9. §. *fin. ff. de quæst.* & Jas. in *l. Omnes populi*, *num.* 11. *ff. De Justitiâ & Jure*; Generaliter autem quæ veniant consideranda in pœnis temperandis vel exacerbandis: luculenter declarat Marian. Socin in *c. Licèt*, *à num.* 22. *infrà*, de pœnis, & antè eum Henricus Boich in *c. In Archiepiscopatu*, *col.* 2. *vers. Et in hac causæ consideratione*, *De raptor.*

114 Cæterùm adverte, quia in his casibus Judices propriè non transgrediuntur Canones; sed potiùs interpretantur mentem & rationem Legis ad illum casum non extendi. Quod egregiè explicat S. Thomas in 2. 2. *quæst.* 120. *art.* 1. ait enim *Quia humani actus de quibus Leges dantur, in singularibus contingentibus consistunt quæ infinitis modis variari possunt; non fuit possibile aliquam regulam Legis institui, quæ in nullo casu deficeret; sed Legislatores attendunt ad id quod in pluribus accidit, secundùm hoc Legem ferentes: quam tamen in aliquibus casibus servare est contra æqualitatem Justitiæ & commune bonum: quod Lex intendit. Sicut Lex instituit, ut deposita reddantur; quia hoc ut in pluribus justum est, contingit tamen aliquandò esse nocivum; puta si furiosus deposuit gladium & eum reposcat dùm est in furiâ; vel si aliquis reposcat depositum ad Patriæ impugnationem. In his ergò & similibus casibus malum est, sequi Legem positam; bonum autem est prætermissis verbis Legis sequi id quod poscit Justitiæ ratio & communis utilitas; & ad hoc ordinatur Epicheia, quæ apud nos dicitur æquitas.* Hactenùs Divus Thomas ubi Cardinalis Cajetanus latiùs explicat quid sit Epicheia; & subdit his casibus Legis interpretationem autoritativè quidem ad Principem pertinere, sed doctrinaliter ad Legis peritos. Idipsum docuit idem Sanctus Thomas in 2. 2. *quæst.* 147. *art.* 4. dicens: *Statuta communia proponuntur secundùm quod multitudini conveniunt; & ideò Legislator. in eis statuendis attendit id quod communiter habetur & in pluribus accidit. Si quid autem ex speciali causâ in aliquo inveniatur: quod observantiæ Statuti repugnet; non intendit talem Legislator ad Statuti observantiam obligare.* Hæc ibi. Itaque in his tantùm abest, ut Judices faciant contra Leges; ut potiùs contra eas facerent, si posthabitâ ratione sequerentur corticem verborum; quia non dubium est in Legem committere eum qui verba Legis amplexus, contra Legis nititur voluntatem: ut in *l. Non dubium*, *c. de Legibus*: quem textum ad hoc adducit Sanctus Thomas *d. quæst.* 120. *art.* 1. *ad primum*: & hoc est quod sensit hic Innocentius *num.* 2. non enim dicit Judices posse ex causâ Leges transgredi: ut refertur à Felin hic *num.* 47. quinimò *eodem num.* 2. recenset opinionem illorum, qui dixerunt Administratores & Ordinarios quandoque licitè transgredi Leges ratione casuum emergentium; & sic ex rationabili causâ per textum in *Aut. jusjurandum quod præstatur ab his*, *circa princ. collat.* 3. & hanc opinionem reprobat dicens: hoc non placet; nam sicut in eâdem Aut. continetur, utrique parti tam in privatis quam in publicis contractibus jurant servare Justitiam: undè dicimus, quòd Administratori non licet à Justitiâ discedere. Non obstat

115 prædicta Autentica ubi dicit: servabo æquitatem secundùm quod mihi visum fuerit justum. Quia illud intelligitur extra Judicium, ut in Officiis dandis; vel etiam in Judiciis in his quæ commissa sunt ejus arbitrio: ut in Judiciis dandis & similibus, *l.* 1. *ff. de Jure deliber.* & *c. de Judiciis*, 3. *quæst.* 3. & in dispensationibus, *c. Exigunt*, 1. *quæst.* 7. Et in pœnis saltem in extraordinariis criminibus. Ita Innocentius, qui: ut vides, restringit se ad ea quæ commissa sunt Judicis arbitrio. Et sequitur totidem ferè verbis Compostell. *num.* 3. Et quàmvis posteà subdant se idem credere in criminibus ordinariis, si Judex ex causâ viderit

116 pœnas temperandas: hoc tamen ideò dixerunt, quia Jura tribuunt Judicibus hanc facultatem pœnas temperandi & augendi: ut in Juribus per eos citatis. Nam in *l. Aut facta* §. *fin. ff. de pœnis*, legitur: *nonnunquam evenit, ut aliquorum maleficiorum supplicia exacerbentur: quoties nimirùm multis personis grassantibus exemplo opus sit.* Et in *c.* Ut *constitueretur*, 50. *distinct.* dicitur: *detrahendum esse aliquid severitati, ut majoribus malis sanandis charitas sincera subveniat.* In *c.* Tanta 86. *distinct. parcitur senectuti & simplicitati* & in *c. Circumtelliones*, 23. *quæst.* 5. Augustinus ait: *imple, Christiane Judex: pii patris officium. Sic succense iniquitati, ut consulere humanitati memineris; nec in peccatorum atrocitatibus exerceas ulciscendi libidinem; sed peccatorum vulneribus curandi adhibeas voluntatem.* Ad idem textus in *l. Respiciendum*, *ff. De pœnis* & in *l.* Et *si severior*; C. *de infam. cùm concordant.* De quibus ibi per glossam & Doctores; & generaliter statuitur in *l. Hodiè*, *ff. De pœnis*: Undè Bald. in *d. l.* Et *si severior*, *num.* 3. Videtur: inquit, servare Legem; quia ex generali potestate sibi concessâ per *d. l. Hodiè*, alterat pœnam.

Et secundùm hæc, Judex qui in crimine homicidii non procedit ad pœnam mortis contra pupillum: ut in exemplo superiùs relato per Bald. & per Felin. *hic numer.* 48. non transgreditur; quin potiùs exequitur Leges, quia mi- 117
nor etiam proximus pubertati & doli capax, pro homicidio numquam debet affici pœnâ capitis; sed mitiori citra mortem & membri mutilationem: text. est in *cap.* 2. *in fin. de delict. puer.* & ibi notat gloss. in verb. *Inultum*; & alii communiter. Dec. in *l. Ferè in omnibus*, *num.* 2. *ff. De reg. Jur.* & in casu contingenti consuluit Anchar. *cons.* 285. *incip. Jure stricto.* August. ad. Augel. *de malef.* in verb. *Scienter dolosè*, *post num.* 6. ubi refert se liberasse quemdam, qui in ripâ Padi bajulum interfecerat; & alia exempla recenset Clar. *in Practic. Crimin.* §. *fin.* 118
quæst. 60. *vers. Sed in omnem casum.* Quinimò nec major quatuordecim annis & minor viginti quinque pro atrocibus delictis plecti potest pœnâ ordinariâ mortis; & in atrocioribus succurritur ei, quatenùs interdùm ad mediocrem pœnam miseratio ætatis Judicem perduxerit: ut est casus in *l. Auxilium* §. *In delictis ff. De minor.* & in homicidio voluntario respondit Rolan. à Valle *cons.* 77. *Quia formata*, *num.* 3. *& seqq. lib.* 3. Thesaur. *decis. Pedemont.* 161. *num.* 4. ubi reprobat contrariam observantiam Senatûs Pedemontani, affirmans illam esse nimis rigorosam & humano Judice indignam; & *num.* 5. dicit conclusion em minorandæ pœnæ procedere etiam in atrocioribus. Gra mmat. *decis* 23. *num.* 11. ubi allegat Dec. *cons.* 535. loquentem in pluribus abortibus; & *num.* 12. attestatur de communi. In criminibus tantùm atrocissimis majori qua- 119
tuordecim annis non sucurritur: ut probat textus in *d.* §. *In delictis*, *vers. Sed ut ad* Legis & tenet gloss. *in d. l. ferè in omnibus*, *ff. de reg. Jur.* & *in d.* §. *In delictis in verb. atrocioribus*, quæ ita exponit textum illum prout etiam exponunt Alber. *num.* 3. Joan. de Anan. *in d. cap.* 2. *num.* 8. *vers. in gloss. fin. de delict. puer.* & Franc. Cald. *in repet. l. si Curatorem*, *in verb. Vel adversarii dolo*, *num.* 61. C. *De in integr. restitut.* & in 120
parricidio exemplificat D. Augustin. in libro quæstionum novi & veteris Testamenti, in hæc verba: *Non enim velandum est excusatione rusticitatis vel ætatis: parricidium quod dolo malo aut ex insidiis patratum probatur.* Undè Vincent. de Franc *decis.* 230. *incip. non succurritur*, refert quemdam nobilem qui parricidium veneno commiserat; quamvis decimum octavum annum non complevisset: tamen à magnâ Curiâ condemnatum fuisse amputatione capitis; utque illius corpus includeretur in sacco seu dolio & in mare projiceretur: ita ut sepulturâ careret, juxta textum in *l. Pœna parricidii ff. Ad Leg. Pomp. de parricid.* & Concilium confirmasse hujusmodi sententiam, quæ ob criminis immanitatem in die Festo ipsorum Tribunalium fuit executioni demandata quoad capitis amputationem, sub die 16. Junii 1580. cætera Prorex remisit ad quorumdam nobilium supplicationem. Sequitur prædictam decisionem Menoch. *de arbitr. Indic. lib.* 2. *centur.* 4. *casu* 356. *num.* 18. & novissimè Farinac. in *Praxi Crimin. quæst.* 92. *num.* 107. *& seqq.* ubi pluribus relatis affirmant hanc opinionem esse communiter receptam & servari posse in judicando duobus concurrentibus: videlicèt ut delinquens si major annis quatuordecim & Principe consulto. Hunc articulum plenè examino in *d. c. Cùm non ab homine*, *de Judic. in quæstione*, an novitius minor viginti quinque annis, qui superiorem Regularem interfecit, à Religione tradi possit aut debeat Curiæ sæculari.

Tenendum est igitur, Ordinariis & Episcopis nullatenùs 2
licere Jura transgredi; aut contra Constitutiones Canonum dispensare, nisi à Jure reperiatur illis expresè permissum: ut est textus in *c. Dilectus*, *infrà de tempor. ordinat.* ubi post Lauren. & Joan. hanc regulam ponunt Innocentius, *num.* 2. *in ver. Dispensatio.* Abb. antiq. in *ver. Permissa*, Hostiensis *num.* 2. *in ver. Hujusmodi dispensatio* Joan. Andr. *num.* 7. Bellarm. *num.* 1. Butr. *num.* 6. *vers. Quintò*, *nota regulam* Card. *num.* 2. Abb. *num.* 3. latè Archid. in *c. Licet Canon.*, *num.* 3. *vers. Et ibi assertivè dixit*, *de elect. lib.* 6. & ita communiter teneri testatur Abb. in *c. At si Clerici*, §. *De adulteriis num.* 6. *vers. Quandòque Constitutio loquitur generaliter de Judic.* Episcopi enim sunt custodes Canonum & magistri, *c. Cùm quibus*, 24. *quæst.* 3. & debitores Sacras regulas custodire, *c. Cùm simus*, 9. *quæst.* 3. ad idem jurejurando se astringunt, *c.* Ego N. *de jurejur.* Undè nulli Pontificum licet, Sedis Apostolicæ Decreta in tutum vel in partem quâlibet occasione convellere vel mutare: ut legitur in *c. Institutionis*, 25. *quæst.* 2. *cum concord.* de quibus per Archid. *loco citato*, per Feder. de Sen. *cons.* 17. *incip. Quæstio talis est*, *per tot.* & Petr. de Anchar. *hic num.* 188. *vers. In contrarium & num.* 190. *vers. Accidit his utilis quæstio*; & scripsi plenius in *eod. c. Dilectus.* Hactenùs de opinione Innocentii.

122 Decisio autem Rotæ suprà de *Jure patr. in nov.* quòd Episcopus ex magnâ causâ necessitatis, & utilitatis possit contra Canones generalis Concilii dispensare; an, & quando procedat, dixi latè in *c. fin. infrà*, *de fil. Presbyter.* ubi posui octo requisita, quæ debent simul concurrere ad hoc ut prædicta Doctrina tutò servari possit in practicâ.

DE CONSTITUTIONIBUS

D. Hieronymus Parabolis.

CAPUT V.

NE innitaris prudentiæ tuæ. Prudentiæ suæ innititur, qui ea quæ sibi agenda vel dicenda videntur: Patrum Decretis præponit.

SUMMARIUM.

1. *Constitutiones Decretorum singularibus sunt opinionibus præferendæ.*
2. *Prudentiæ suæ inniti quis dicatur.*
3. *Sapientia vel stultitia hominis, ex dictis vel factis dignoscitur.*
4 *Facta magis spectanda sunt, quàm verba.*
5 *Sanctorum Patrum dictis, an & quandò sit standum.*
6 *Papæ interpretatio prævalet dictis Sanctorum Patrum & contraria opinio Abbatis refellitur tanquam erronea.*
7 *Ecclesiæ Romanæ Doctrina, est regula Fidei.*
8 *Hieronymi autoritas cur prævaluerit sententiæ Concilii.*
9 *Sanctorum Patrum dicta in philosophicis non sunt majoris autoritatis, quàm dicta Philosophorum quos sequuntur.*
10 *Judex non debet judicare secundùm propriam opinionem, sed secundùm Decreta Patrum & aliorum hubentium autoritatem Legis condendæ.*
11 *Opinio propria & singularis erronea est & potius est quædam superstitio.*
12 *Captiosi & nimium de se præsumentes volunt omnes opiniones suas aliis prævalere.*
13 *Opinionem probabilem an sequi liceat in quâcunque materiâ: latissimè discuntur; & num. seqq. usque ad n.* 403.
14 *Divisio tractatûs de opinione probabili.*
15 *Opinio etiam minùs probabilis Legi potest in materia ad Fidem aut mores non pertinente; & num.* 19.
Declaratur, num. 117.
16 *Opiniones diversas si Sancti inter se habeant, in his quæ ab Ecclesiâ non sunt definita: licitum est cuilibet, quod vult, dicere.*
17 *Mariæ Virginis corpus asserere non fuisse assumptum in Paradisum, hodiè est proximum hæresi.*
18 *Opiniones non Probabiles an sequi liceat in articulis non definitis, remissivè & num.* 117.
20 *Opinionem alicujus Magistri eligens contra manifestum scripturæ testimonium: sive contra id, quod publicè tenetur secundùm Ecclesiæ autoritatem: non potest ab erroris vitio excusari.*
21 *Opinio illa semper est præferenda, quæ habet pro se Legem vel probatam consuetudinem.*
22 *Opinio quid sit; & num.* 78. *&* 91. *& seq. & num.* 127.
23 *Doctrinæ de liberâ electione opinionis probabilis origo & progressus & num. seqq.*
25 *Probilitatis gradus tres.*
26 *Referuntur autores doctrinæ de liberâ electione opinionis probabilis & eorum assertiones, ibid. & num. seqq. usque ad num.* 44.
27 *Videlicèt licere omnibus illam sequi & in omni materiâ.*
28 Et *in specie id licere Lectoribus & Magistris.*
29 *Item Advocatis etiam in causâ sanguinis; & num.* 381. *&* 390.
30 *Item Consiliariis & Consultoribus animarum; & num.* 354.
31 *Item Judici etiam contra communem, & num.* 298. *& num.* 355.
32 *Itaut reo non liceat apellare: etiamsi pro se habeat probabiliorem.*
33 *Item Medico; & num.* 293. *&* num. 373.
34 *Item Regi in bello gerendo; & num.* 326. *& num.* 375.
35 *Item Sacerdotibus in essentialibus Sacramentorum & illorum administratione; & n.* 303. *& n.* 376.
36 *Itaut liceat consecrare in materiâ incertâ.*
37 Et *Confessarius teneatur sequi opinionem probabilem pœnitentis, etiamsi credat eam esse falsam; & n.* 305.
39 Et *Ecclesia tribuat jurisdictionem ad absolvendum Sacerdoti eligenti opinionem probabilem; & num.* 380.
40 Et *sequi liceat opinionem minùs tutam.*
Etiam in articulo mortis.
41 *Doctrina de liberâ electione probabilium opinionum est valdè utilis Christianæ Reipublicæ & saluti animarum, & num. seqq.*
Imò valdè perniciosa: ut latè ostenditur num. 293. *& num. seqq. usque ad num.* 340. *& num.* 401.
42 *Restitutio pecuniæ: an possit fieri per partes invito domino.*
43 *Famulus: an possit ducere concubinam in domum heriabsque peccato.*
44 *Opinionem probabilem secundùm se; an in moralibus sequi liceat, præscindendo à quâcunque probabilitate opinionis oppositæ, latè discutitur: ut numeris sequentibus, usque ad num.* 121.
45 *Referuntur fundamenta pro opinione affirmativâ; & n. seqq. usque ad num.* 59.
Referuntur fundamenta pro opinione negativâ à num. 59. *usque ad num.* 111.
Solvuntur contraria, à num. 111. *usque ad num.* 121.
Et quid si fiat reflexus ad opinionem oppositam; & num. 109.
46. *Opinionem probabilem eligens in actionibus humanis, non agit temerè; sed prudenter, & num.* 56.
Contrarium num. 66. *&* 69. *&* 70. *& seqq. & n.* 111.
47. *Certitudo moralis de honestate operationis sufficit ad honestè operandum.*
48 *Certitudo alia supernaturalis alia naturalis & alia moralis.*
49 *Leges illæ optimè sunt constitutæ, quæ quam paucissima reliquerunt arbitrio judicantium.*
50 *Certitudinem mathematicam non oportet in cunctis quærere.*
51 *Moralis materia non nititur certâ demonstratione, sed conjecturis grossis & figurantibus.*
Declaratur num. 99.
52. *Certitudo est determinatio intellectûs ad unum.*
53. *Prudentia est de non necessariis.*
Declaratur num. 116.
54 *Prudentia hominis non est omninò certa propter variabilitatem singularium.*
55 *Deus & Lex non obligant ad impossibile.*
57 *Opinio tutior ex canonum præscripto non est eligenda: nisi res dubia sit.*
Declaratur num. 118.
58 *Opinionem probabilem eligens non est in dubio: licèt sit cum formidine partis oppositæ.*
Declaratur num. 71.
60 *Actus humanos, ut sint recti & habeant bonitatem moralem; precedere debent verbum verum & consilium stabile, & num.* 87.
61 *Veritas est indubitata rei certitudo.*
62 *Opinio probabilis indubitatam rei certitudinem habet & num.* 71.
63 *Veritas nec fallit, nec fallitur: opinio secùs.*
64 *Veritas manet & invalescit in æternum.*
65 *Opinio stabilitatem non habet, sed variabilis est.*
66 *Prudentia quid sit.*